

Tanja Äijälä

Opas perhetyöntekijöille
työskentelyyn maahanmuuttajaäitien
ja -lasten kanssa

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomikoulutus

2022

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Tanja Äijälä
Työn nimi	Opas perhetyöntekijöille työskentelyyn maahanmuuttajaäitien ja -lasten kanssa
Toimeksiantaja	Humana avopalvelut
Vuosi	2022
Sivut	37 sivua, liitteitä 22
Työn ohjaaja(t)	Eija Karjalainen

TIIVISTELMÄ

Maahanmuuttajatausten kanssa työskentely perhetyössä eroaa kantaväestön kanssa työskentelystä. Maahanmuuttajatausten kanssa työskentely perhetyössä eroaa kantaväestön kanssa työskentelystä, taustalla olevien syiden ja työskentelyn edellyttämän tiedon ja taidon kannalta. Työskentelyssä on kiinnitettävä huomiota vuorovaikutukseen ja yhteisymmärryksen rakentumiseen. Kielierojen lisäksi erilaiset kulttuurilliset käsitykset lasten kasvatuksesta, koulunkäynnistä, kehityksestä sekä perheen merkityksestä asettavat erilaisia haasteita työskentelyyn. Perheohjaajalla tulee olla hyvät kohtaamistaidot, ongelmaratkaisutaitoja, taitoa kuunnella ja olla läsnä tilanteissa, jotka voivat olla perheille todella vaikeita. Työntekijän tulisi myös osata asettaa itsensä oppijan rooliin ja tukea asiakkaita oman kulttuurin ylläpitämisessä sekä hakea tietoa erilaisista kulttuureista.

Opinnäytetyö oli kehittämistehtävä, jonka tarkoituksena oli tuottaa opas Humanan avopalveluiden Oulun perheohjaajille maahanmuuttajataustaisten äitien ja lasten kanssa työskentelyyn. Oppaan tavoitteena on toimia uutena hyödynnettävänä työvälineenä Humanan avopalveluiden Oulun yksikön työntekijöille, kun he työskentelevät maahanmuuttajataustaisten äitien ja lasten kanssa perhetyössä. Opas sisältää erilaista ohjeistusta siitä, kuinka kohdata maahanmuuttajia ja kuinka kohdata heidän kanssaan erilaisia tilanteita. Työntekijät saavat oppaan kautta lisätietoa ja täydennystä osaamiseensa, kun he työskentelevät maahanmuuttajataustaisten äitien ja lasten kanssa. Opasta voivat hyödyntää perheohjaajat, esimiehet, opiskelijat ja sitä voi myös hyödyntää perehdytyksessä. Aihe rajattiin maahanmuuttajataustaisiin äiteihin ja heidän lapsiinsa ja menetelmänä käytin aivoriihityöskentelyä.

Opinnäytetyö sisältää tietoperustan ja oppaan maahanmuuttajataustaisten äitien ja lasten kanssa työskentelyyn perheohjaajille. Tietoperusta sisältää teoriaa monikulttuurisesta perhetyöstä, perhetyön yleiset tavoitteet ja tasot, maahanmuuttajaperheet perhetyön asiakkaina, osaamistarpeet monikulttuurisessa perhetyössä, kieli- ja kulttuuriosaaminen, monikulttuurinen ohjausosaaminen, toimintaympäristöosaaminen, perhetyöntekijän itsetuntemus ja hyvän oppaan kriteerit. Oppaassa kerrotaan lyhyesti kohtaamisesta ja kulttuurisensitiivisyydestä, kulttuurieroista, kuinka kulttuurierot näkyvät työskentelyssä, traumatietoisesta työtteestä, tulkkivälitteisestä työskentelystä, tabuista ja taikauskoista, linkkejä sekä ammattisanastoa, jota voi hyödyntää työskentelyssä.

Asiasanat: Maahanmuuttaja, maahanmuuttajatyö, perhetyö, ohjaus

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Tanja Äijälä
Thesis title	Guide for family workers collaborating with immigrant mothers and children
Commissioned by	Humana avopalvelut
Time	2022
Pages	37 pages, 22 pages of appendices
Supervisor	Eija Karjalainen

ABSTRACT

Collaborating with immigrant families in family work differs from working with the native population, in terms of the underlying reasons and the knowledge and skills required to work. A family counselor must pay attention in they work to interaction and building mutual understanding. In addition to language differences, diverse cultural perceptions of children's upbringing, schooling, development, and the meaning of family pose different challenges to work. A family counselor must have good coping skills, critical thinking skills, the ability to listen and be present in situations that can be difficult for families.

This thesis was a development task, the purpose of which was to produce a guide for the family counselors of Humana's open services for collaborating with immigrant mothers and children. The aim of the guide is to serve as a new usable tool for the employees of Humana's open services Oulu unit. Through the guide, employees get additional information and support. The guide contains various instructions for working with immigrants. The guide can be used by family counselors, supervisors, students, and it can also be used for orientation. The method used in the development work was brainstorming.

The output of the development work is described encounters and cultural sensitivity, cultural differences, the visibility of cultural differences at work, trauma-informed work methods, interpreter-mediated work, taboos, and superstitions. The finished guide received particularly valuable feedback from the work community, it will be used in the work community as a new tool.

Keywords: immigrant, immigrant work, family work, guidance

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MONIKULTTUURINEN PERHETYÖ.....	6
2.1	Perhetyö.....	7
2.2	Maahanmuuttajaperheet perhetyön asiakkaana	7
3	OSAAMISTARPEET MONIKULTTUURISESSA PERHETYÖSSÄ	9
3.1	Kieli- ja kulttuuriosaaminen	9
3.2	Monikulttuurinen ohjausosaaminen	11
3.2.1	Traumatisoituminen.....	12
3.2.2	Traumatietoinen työote.....	13
3.3	Lainsäädäntö- ja toimintaympäristöosaaminen	14
3.4	Perhetyöntekijän itsetuntemus	15
4	HYVÄN OPPAAN KRITEERIT	16
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE.....	17
6	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	17
6.1	Perusteluvaihe	18
6.2	Organisointivaihe.....	20
6.3	Valmiin oppaan sisältö ja rakenne.....	21
7	POHDINTA.....	23
7.1	Omaa pohdintaa.....	24
7.2	Menetelmien tarkastelu, eettisyys ja luotettavuus	27
8	JOHTOPÄÄTÖSET	29
8.1	Jatkokehittämissuhteet.....	29
8.2	Ammatillisen kasvun pohdinta	32
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja tuottaa opas perheohjaajille Humanan avopalveluille Oulun yksikköön. Opinnäytetyön kohderyhmänä olivat perheohjaajat, opiskelijat, esimiehet ja tätä kautta myös asiakkaat. Opas toimii työvälineenä perheohjaajille, kun he työskentelevät maahanmuuttajataustaisten äitien ja heidän lastensa kanssa. Oppaaseen voisi perehtyä samalla tavalla kuin muihinkin perhetyössä käytettäviin menetelmiin ja ohjeistuksiin.

Monikulttuurisessa perhetyössä keskeiseksi haasteeksi voi muodostua vuorovaikutuksen onnistuminen ja yhteisen kielen puuttuminen. Yhteisen kielen lisäksi vuorovaikutuksen onnistumiseen voivat myös vaikuttaa erilaiset kulttuurilliset tavat. On tutkittu, että keskeisimpiä asioita kotoutumisen onnistumiselle on kielen ja sosiaalisten verkostojen rakentuminen, jossa perhetyö voi olla avuksi. Kantasuomalaisien ja maahanmuuttajien toisiinsa tutustumista voidaan tukea erilaisten verkostojen ja vertaistukiryhmien menetelmien avulla. Perhetyö maahanmuuttajataustaisten kanssa työskentely ei juuri eroa kantasuomaisten kanssa työskentelystä, mutta yhteisen tunnekielen puuttuminen ja kulttuurilliset erot haastavat perhetyöntekijöiden osaamista ja työn tuloksellisuutta. Perheissä voidaan käsitellä vaikeitakin asioita ja lasten kanssa tulee aina huomioida, että he ovat yksilöitä, eivät oman kulttuurin edustajia. Perhetyöntekijöiden sensitiivisyys nousee isoon rooliin, jos perheen sisäiset roolit muuttuvat. (Järvinen ym. 2021, 91.)

Työn aihe kumpuaa tarpeesta, joka näkyy kentällä työskentelyssä. Kuinka perhetyöntekijät voivat auttaa maahanmuuttajataustaisia äitejä ja heidän lapsiaan? Mitkä asiat ovat tabuja ja kuinka saada lisää tietoa heidän kanssansa työskentelyyn? Mihin asioihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota? Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää perheohjaajien työskentelyä maahanmuuttajataustaisten äitien ja lasten kanssa.

Kehittämistyön tarkoituksena oli luoda selkeä ohjeistus, jota perheohjaajat voivat silmäillä tai ottaa mukaan, kun heille tulee asiakasperheeksi maahanmuuttaja perhe. Opinnäytetyön tehtiin yhteistyössä Humana avopalveluiden Oulun perhetyön yksikön kanssa. Humana Avopalvelut Oy tarjoaa erilaisia palvelu-

muotoja räätälöitynä paikallisesti asiakkaan ja palvelun tilaajan tarpeen mukaan. Järjestimme työyhteisössä palaverieita, jossa kävimme läpi työn etene- mistä ja kuinka sitä voisi kehittää lisää.

2 MONIKULTTUURINEN PERHETYÖ

Perhetyössä monikulttuuriset asiakkuudet ovat usein erilaisia verrattuna kan- taväestöön, kuten taustalla olevien syiden, työskentelyn edellyttämien tietojen ja taitojen osalta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä vuorovaikutukseen ja yh- teisymmärryksen rakentumiseen. Kielierojen lisäksi erilaiset kulttuurilliset käsi- tykset ovat lasten kasvatuksessa, kehityksessä ja koulunkäynnistä sekä per- heen merkityksestä. Asiakas työskentelyssä tarvitaan perheohjaajilta joustavia vuorovaikutustaitoja, asiakkaan oman kulttuurin voimavarojen huomioimista sekä kykyä erottaa asiakkaiden tilanteisiin vaikuttavat kulttuuri- ja yhteiskunta- sidonnaiset tekijät yksilökohtaisista tilanteista. (Anis 2008, 66.)

Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentely on ohjausta ja neuvontaa esi- merkiksi virallisten asioiden hoitamisessa. Kotouttaminen on edelleen puut- teellista ja heidän integroitumisensa yhteiskuntaan on todella tärkeää. Perhe- työssä käytetään monenlaisia työskentelytapoja, jonka avulla voidaan ottaa perheen yksilölliset tarpeet huomioon ja turvata avun saanti. (Hakamaa & Ny- gård 2016, 32.)

Perhetyö on usein hyvin äitikeskeistä työtä, jonka tarkoituksena on ohjata äi- tejä kulttuurillisesti hyvään äitiyden toteuttamisen malliin. Maahanmuuttajavan- hempien normit arkisissa asioissa saattavat poiketa huomattavasti suomalai- selle vanhemmuudelle asetetuista normeista. Maahanmuuttajat joutuvat so- peuttamaan omaa vanhemmuuttaan uudessa yhteiskunnassa. Lastensuojelul- lisiin toimenpiteisiin maahanmuuttajat ajautuvat usein perheen valtahierarki- asta johtuvista syistä, jotka poikkeavat yksilöllisen kulttuurin perhekäsityk- sestä. Suomessa äidit jäävät usein yksin kasvatustehtävissä, kun aiemmin tu- kena ovat olleet suvun naiset ja äitiyden vastuu on jakautunut heidän kesken. Pelkästään keskustelevalle tuella ei välttämättä saavuteta uupunutta maahan- muuttajaäitiä. Erilaisella kielen, lastenhoidon tarpeiden huomioimisella ja ver- taistuellalla voidaan saada äidit sitoutumaan kodin ulkopuolella oleviin aktiviteet- teihin. (Berg 2012, 21–22.)

2.1 Perhetyö

Perhetyö on ammatillista ja tavoitteellista työskentelyä erilaisten perheiden tukemiseksi erilaisissa elämäntilanteissa. Perhetyön tarpeet ja tavoitteet muotoutuvat perheen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tavoitteiden saavuttamiseksi perheiden kanssa pyritään toimimaan joustavasti ja ymmärtäväisesti. Perhetyö on määritelty lastensuojelulaissa avohuollon tukitoimeksi. Siihen kohdistuu myös lastensuojelullisia odotuksia. (Järvinen ym. 2021, 12.)

Perhetyön tavoite on tarjota lapsiperheille tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, eikä palvelun saaminen edellytä lastensuojelun asiakkuutta. Oikea-aikainen aloitettu perhetyö voi ennaltaehkäistä perheiden ongelmien kasvamista, lastensuojelun tarvetta ja syrjäytymistä. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö on sosiaaliohjauksen kaltainen palvelu, joka tarjoaa tukea perheille. Sen tarkoituksena on tukea vanhemmuutta, vahvistaa arjen rakenteita ja vahvistaa perheen sisäisiä vuorovaikutustaitoja. Perhetyö perustuu sosiaalihuoltolakiin 1301/2014, 18. §. (THL 2021.)

Perhetyötä tehdään erilaisiin perheisiin, joissa avun ja tuen tarve vaihtelee. Perhetyössä kohdataan kriisiytyneitä ja hyvinvoivia perheitä. Perhetyön intensiivisyys ja kesto määritellään tilanteen mukaan, jolloin sama perhe voi saada perhetyötä useamman kerran. Tavoitteet ovat jokaisella perheellä yksilöllisiä. Perhetyön tarkoitus ja päämäärä on auttaa perhettä selviytymään itsenäisesti arjesta ja parantaa perheen hyvinvointia sekä saada heille luotua kykyä hakeutua ajoissa avun ja tuen piiriin, jos tilanne sitä vaatii. Perhetyöhön kuuluu perheiden tuen tarpeen tunnistaminen oikea-aikaisesti, ennen kuin perheessä tilanteet kärjistyvät. Perhetyötä ohjaavat sosiaali- ja terveysalan keskeiset periaatteet ja eettiset ohjeet. Keskeisiä periaatteita ovat asiakaslähtöisyys, perhelähtöisyys ja lapsilähtöisyys. (Järvinen ym. 2012, 15–17.)

2.2 Maahanmuuttajaperheet perhetyön asiakkaana

Perhetyössä maahanmuuttajaperheisiin ja heidän asiakkuuksiinsa liittyy erityisiä piirteitä. Elämää hankaloittaa se, että perheiden tulisi sopeutua uuteen kulttuuriin ja pystyä sopeuttamaan niihin omia kulttuurillisia arvojaan sekä tapojaan suomalaisen yhteiskunnan vaatimalla tavalla. (Anis 2008, 66.)

Perhetyössä lapsen kohdistuva huoli ja lapsen edun ajaminen on perhetyön keskeinen lähtökohta. Perheen tarpeet voivat liittyä moneen erilaiseen normaaliin asiaan, kuten perheen toimintakykyyn tai lasten kasvatukseen. Maahanmuuttajaperheissä voi olla syvälle juurtuneita käsityksiä esimerkiksi lasten kurittamisesta, joka voi olla joissakin kulttuureissa sallittu kasvatukseen ja tällainen vaatii intensiivistä ja pitkäjänteistä tukea sekä ohjausta, jota tehostettu perhetyö tarjoaa. (Hakamaa & Nygård 2016.)

Maahanmuuttajataustaisilla perheillä on samanlainen oikeus palveluihin kuin kantaväestölläkin. Perheitä tulee lukuisista eri kulttuureista, kansalaisuuksista ja kieliryhmistä. Lastensuojelun keskeisimpiä periaatteita on huolehtia lapsen edusta. Perheohjaajien olisi hyvä paneutua myös perheen taustatietoihin ennen ensimmäistä tapaamista. Joskus perheillä on huonoja kokemuksia virkapukuisista viranomaisista, joka voi hankaloittaa työskentelyä ja vaatii luottamuksellisen suhteen luomista. Perhetyötäkin kohtaan voi nousta pelkoja ja epäluuloja varsinkin, jos asiakkaat pelkäävät huostaanottoja. (THL 2022.)

Eri kulttuurien perinteet, toimintatavat ja uskomukset määrittelevät ihmisten eri elämänalueita. Maailmassa on useita eri hoivakäytänteitä ja jokainen vanhempi pyrkii kasvattamaan lapsensa hyvin ja heidän etunsa mukaisesti. Kasvatukseen vaikuttaa myös kulttuuristen uskomusten lisäksi politiikka ja yhteiskunnalliset rakenteet. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 78–81.)

Maahanmuuttajien kanssa tehtävässä perhetyössä tulisi huomioida se, että perhe saataisiin integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Vanhempien tukeminen, kulttuurien yhteensovittaminen ja vanhempien voimavarojen tukeminen on tärkeitä lähtökohtia työskentelyyn. Perhetyöntekijöiden kulttuurisensitiivinen työskentely yhdessä perheen jäsenten kanssa on olennaista työskentelyssä. Työntekijöillä on oltava kykyä kohdata asiakkaita ja kommunikoida heidän kanssaan kielellisistä vaikeuksista, ristiriidoista tai näkemyseroista huolimatta. Maahanmuuttajat tarvitsevat tukea erilaisten palvelujärjestelmien käytössä, jolloin perheohjaajat voivat auttaa heitä siinä. (Räty 2002, 210.)

3 OSAAMISTARPEET MONIKULTTUURISESSA PERHETYÖSSÄ

Monikulttuurillisten perheiden kanssa tehtävässä työssä työntekijän on oltava oma itsensä. Työntekijä tarvitsee hyviä vuorovaikutustaitoja, ongelmanratkaisutaitoja, kohtaamistaitoja, taitoa kuunnella ja olla läsnä sekä asettua työntekijänä oppijan rooliin. Työntekijällä tulisi olla tietoa yksilökeskeisen ja yhteisöllisen kulttuurin ominaispiirteistä sekä niiden lähtökohdista, kuin yksittäisistä kulttuureista. (Vuoti 2017,199.)

Monikulttuuristen perheiden kanssa tehtävässä asiakastyössä työntekijän on pyrittävä luomaan asiakasperheen kanssa luottamuksellinen ja heidän kulttuuriaan kunnioittava asenne. Tärkeää on myös, että perheen ja perheohjaajan välinen kemia toimii. Työntekijällä on oltava luovuutta ja taitoa ratkaista väärinymmärryksiä sekä löytää niihin myös ratkaisu. Työskentely vaatii taitoa ja tietoa erilaisten työkalujen ja menetelmien käyttöön. Työskentelyssä monikulttuuristen perheiden kanssa tulisi olla ennakkoluuloton, avoin ja utelias tutustumaan erikulttuurista tulleeisiin ihmisiin. Työskentelyssä vaaditaan joustavuutta, pelisilmää ja kykyä ymmärtää myös erilaisia arvopohjia ja pitkäjänteisyyttä, koska tietyt juurtuneet tavat eivät muutu lyhyessä ajassa. Asiakasperheille on myös osattava antaa aikaa ja tilaa oppia asioita itse. (Hakamaa & Nygård 2016, 65–66.)

Maahanmuuttajien ohjauksessa oleellista on monipuoliset ja toimivat yhteistyöverkostot. Niiden avulla maahanmuuttajat saavat monipuolisesti tukea ja apua. Perheohjaajilla on hyvä olla tietoa erilaisista verkostoista, joita on tarjolla. Silloin perhetyöntekijä osaa ohjata asiakasta oikeanlaisen tukiverkoston piiriin. (Alitolppa- Niitamo 2013, 45.)

3.1 Kieli- ja kulttuuriosaaminen

Monikulttuurisen ohjausosaamisen yksi peruspilareista on kielitietoinen ja kulttuurisensitiivinen osaaminen. Ohjaajan tulee ymmärtää kulttuurisensitiivisessä ohjauksessa kulttuurilliset ja yksilölliset näkökulmat osana ohjausprosessia. Kielitietoisuus on näkökulma, jolla pyritään ymmärtämään kielen ja kielitaidon merkitys ohjauksellisessa vuorovaikutuksessa oman maailman kuvan hahmottamisessa. Tarkoituksena on myös poistaa osallistumisen ja ymmärtämisen esteitä erilaisilla kielitietoisilla menetelmillä, joita ovat esimerkiksi selkokielellä

tai tulkkiväestöisellä työskentelyllä. On tärkeää, että ohjaaja tiedostaa oman sekä ohjattavien kulttuurillisen taustan tärkeyden ohjausprosessissa. Ohjaajan tulee tiedostaa myös ohjauksen syrjiviä tuottavia rakenteita. Näitä voivat olla ennakkoluuloinen ajattelu, stereotyyppien vetoaminen tai yhdenvertaisuuteen vetoaminen. Jos halutaan saavuttaa yhdenvertainen ohjaus, tarvitaan yksilöllistä ja erilaisia menetelmiä sekä ohjausprosesseja. (Mickelsson & Ahlbäck ym. 2017–2021.)

Yhtenä hyvänä työkaluna perhetyössä voidaan käyttää kulttuurisensitiivistä vanhemmuudenhaastattelua. Tämä haastattelurunko on osa terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimaa Paloma2-hanketta. Haastattelun tavoite on saada käsitys perheen tilanteesta ja vanhempien ajatuksista. Haastattelu on jaettu neljään eri osioon, joita voi tehdä useamman tapaamiskerran aikana tai osioita voi myös ohittaa tarvittaessa. Ammatillaisen tulee osata arvioida haastattelua tehdessä mitä kysymyksiä vanhemmille kannattaa esittää ja missä järjestyksessä. (Innokylä 2022.)

Bimberg (2022, 17–18) toteaa, että tulkkiväestöisessä perhetyössä tulee aina ensin kuunnella perheen toiveita tulkkia valitessa. Perheeltä voi kysyä toiveita murteesta, tulkin sukupuolesta tai onko perheellä jo mielessä joku tietty tulkki. Työntekijän on hyvä varmistaa, että tulkki ei ole heidän sukulaisensa tai muuta kautta estynyt toimimaan heille tulkkina. Useissa kulttuureissa ollaan hyvin yhteisöllisiä eivätkä perheet yleensä halua tulkkia, joka on kotoisin heidän kanssaan samalta alueelta, josta aiheutuu heille pelko, että heidän henkilökohtaiset asiansa leviäisivät yhteisössä. Vaikka tulkit ovat vaitiolovelvollisia siitä huolimatta asia on aina otettava huomioon. Luottamuksellisuus on avainasemassa työskentelyn onnistumiseen. Muista kertoa perheelle, että sinä ja tulkki olette vaitiolovelvollisia käymästänne keskustelustanne.

Lasten ja nuorten kanssa tulkkivälitteinen työskentely ei juuri eroa aikuisten tulkkauksesta. Lapset ymmärtävät tulkkivälitteistä kommunikaatiota lähes samoin kuin aikuisetkin ja pystyvät osallistumaan tulkkivälitteisiin tapaamisiin. Heidän tulkkauksessansa olisi hyvä miettiä etukäteen erilaisia toimintatapoja, joiden avulla voidaan saada kontakti lapseen sanattoman viestinnän keinoin. On tärkeää, että lapsi ymmärtää henkilön tulkkauksessa olevan ammattilainen eikä tulkki. (THL 2021.)

3.2 Monikulttuurinen ohjausosaaminen

Monikulttuurista ohjausosaamista sekä sen erityispiirteitä on käyty läpi useissa eri tutkimuksissa. Monikulttuurinen ohjaustyö tarkoittaa ohjausta ja neuvontaa, jossa huomioidaan kulttuurillinen erilaisuus ja se on lähtökohta, jossa pyritään kaikissa vaiheissa ottamaan huomioon kulttuurieroista pintaan nousevat haasteet. Niihin etsitään yhdessä ohjattavan kanssa ratkaisuja. (Pukkila ym. 2022.)

Ohjaajan monikulttuurinen kompetenssi edellyttää monikulttuurista vuorovaikutusta ja kontekstia. Monikulttuurinen osaaminen on jaoteltu neljään eri osaan, joita ovat ohjaajan itsetuntemus, joka sisältää omat arvot ja asenteet, ennakkokäsitykset ja ohjauskäsitys sekä maailmankuvan. Tämän osaamisen päälle alkaa rakentua ohjausosaaminen. Tiedollinen osaaminen sisältää tietoa eri kulttuurien vaikutuksesta erilaisiin kohtaamistilanteisiin, joka alkaa rakentua näiden kahden osaamisen päälle. Ohjaajan on tunnettava toimintaympäristönsä lainsäädäntö, palvelujärjestelmät ja verkostot. Yhdenvertaisuus ja osallistaminen kuuluu monikulttuurisuuden osaamiseen. Näistä rakentuu tieto, taito ja asenne. (Mickelsson ym. 2017–2021.)

Monikulttuurisessa osaamisessa on keskeistä tuntee itsensä, oman kulttuurinsa ja oma elämänsä historia. Kun perheohjaaja on hyvä itseymmärrys, on hänellä kykyä oppia ymmärtämään muista kulttuureista tulevia ihmisiä. Ohjaustyössä on ymmärrettävä yhteisökulttuurien ja yksilökulttuurien erot. Yhteisöllisissä kulttuureissa jaetaan henkilökohtaisia ongelmia lähipiiriin kanssa, kun taas yksilökulttuureissa usein turvaututaan ammattiauttajiin. Maahanmuuttajat ovat usein yhteisökulttuurista, sitä voidaan myös hyödyntää ohjaustilanteissa. Asiakkaan perheen tai suvun jäseniä voidaan kutsua ohjaustilanteisiin, jos tilanteessa käsitellään sellaisia asioita, joissa heidän kuulemisensa on tärkeää. (Alitolppa- Niitamo 2013, 36–37.)

Rice (2006,1) toteaa artikkelissaan, että kulttuuri osaaminen on tietoa, taitoa ja kykyä olla tehokas omassa työssään. Monikulttuurisessa työssä tilanteet vaativat uusien käyttäytymismallien oppimista ja taitoa soveltaa niitä erilai-

sisä olosuhteissa. Ricen mukaan sitä voidaan, myös ajatella jatkuvaksi sitoutumiseksi ja taitoon vastata tehokkaasti monikulttuurillisiin haasteisiin. Kulttuurinen kompetenssi on monimuotoisuuden ymmärtämistä ja huomioimista.

3.2.1 Traumatisoituminen

Maahanmuuttajilla ja pakolaisilla on todettu olevan suurempi riski mielenterveydenhäiriöihin kuin kantaväestöllä. Traumaperäiset oireet ja depressio ovat yleisiä maahanmuuttajataustaisilla. Maahanmuuttajat eivät hakeudu psykiatriseen hoitoon erilaisten syiden takia kuten, kulttuurierot, ennakkoluulot ja tiedon puutteen vuoksi. Valitettavasti myös hoitohenkilöstön asenteet voivat olla este hoidon toteutumiselle. Hoitamattomana psyykkiset häiriöt voivat vaikuttaa maahanmuuttajien elämään kokonaisvaltaisesti. Kuten työelämään, kielitaitoon, verkostojen luomiseen sekä perheeseen ja lähiyhteisöön. (Halla 2007.)

Psyykinen trauma on jonkin traumaattisen tapahtuman aiheuttama psyykinen vaurio. Traumatisoitumista voi aiheuttaa tilanteet tai tapahtumat joihin, ihminen ei voi itse vaikuttaa. Traumaattinen tilanne aiheuttaa ihmisessä tunteen, jonka vuoksi hän on tietoinen omasta kuolevaisuudestaan, haavoittuvuudestaan ja se saattaa muuttaa jopa hänen elämäkatsomustaan. Kun ihminen traumatisoituu, hän voi menettää oman itsesäätelykyvyn. Kaikesta huolimatta ihmisillä on erilaisia sisäisiä suojaavia tekijöitä, joiden avulla traumaattisista kokemuksista selviydytään. Kaikki traumatisoituneet eivät tarvitse psykiatrista hoitoa. Traumatisoitumiseen voi vaikuttaa erilaiset sisäiset ja ulkoiset tekijät. (Diakonissalaitos 2022.)

Maahanmuuttajilla on erityisen stressaavia tilanteita jo ennen kuin he saapuvat Suomeen. He ovat joutuneet jättämään kotinsa, omaisuutensa, läheisensä, eivätkä he edes tiedä määränpäättään. Myös matkalla saattaa sattua paljon tilanteita, jotka lisäävät psyykkistä stressiä. Psyykinen stressi voi altistaa ihmisen psykiatristen häiriöiden puhkeamisen tai pahenemisen. Monet turvapaikanhakijat ovat olleet lähtömaassaan vangittuina ja heitä on pahoinpidelty ja kidutettu. Epävarmuus ja turvattomuuden tunne uudessa kotimaassa lisää psyykkisiä oireita. Tutkimuksissa on myös todettu, että pakolaistaustaisilla ihmisillä on todettu enemmän depressiota ja traumaperäistä stressihäiriötä kuin kantaväestöllä. (Halla 2007.)

Traumaperäisen stressihäiriössä on kolme oireiden pääryhmää. Traumaattisia kokemuksia voidaan nähdä ja kokea uudelleen mieli- ja muistikuvina, unina ja tuntemuksina. Nämä voivat aiheuttaa voimakkaita ahdistuneisuuden tunteina ja jopa aiheuttaa ruumiillisiakin oireita. Toisena pääoireena on välttäminen, joka tarkoittaa sitä, että ihminen pyrkii välttelemään kaikkea, joka muistuttaa traumaattisesta kokemuksesta, jolloin ihminen voi eristäytyä. Kolmantena on vireystilan huonontuminen, joka voi aiheuttaa unettomuutta, ärtyneisyyttä, keskittymisvaikeuksina. (Bimberg 2022, 15.)

Traumaperäinen stressireaktio voi kehittyä, jos ihminen joutuu kohtaamaan tilanteen, johon voi liittyä vakava loukkaantuminen, kuolema tai niiden uhka. Traumaattinen tilanne voi aiheuttaa ihmisessä voimakasta pelkoa, avoimuutta tai kauhua. Näissä tilanteissa ihmisen autonominen hermosto aktivoituu, joka kohottaa verenpainetta, hikoiluttaa tai aiheuttaa sydämen tykytyksiä, jotka lisäävät traumaperäisen stressihäiriön kehittymistä. Tällaisia traumaattisia kokemuksia voi olla väkivallan kohteeksi joutuminen, kidutus, panttivankeus, haavoittuminen sodassa, raiskaus jne. Traumaperäinen stressireaktio voi kehittyä myös siitä, jos ihminen näkee jonkin toisen ihmisen traumaattisen kokemuksen. (Duodecim Terveyskirjasto 2022.)

3.2.2 Traumatietoinen työote

Auttamistyössä traumaperäinen työote tietoisuutta ja ymmärtämistä trauman vaikutuksista asiakkaaseen. Traumatietoisin näkökulman tarkoitus on vahvistamaan voimavaroja ja vakauttamaan arkea. Sen tarkoituksena ei ole trauman läpikäyminen tai käsittely. Auttamistyössä on huolehdittava, että asiakkaalla on selviytymiskeinoja myös silloin kun kokemuksia käsitellään siihen erikoistuneen ammattilaisen kanssa. (Bimberg 2022, 15.)

Varhaiset traumat voivat vaikuttaa ihmisen psykososiaaliseen toimintaan koko elämänkaaren ajan. Traumatietoinen työote tarkoittaa sitä että, työntekijällä on tietoa traumaista ja niiden vaikutuksista asiakkaan elämään sekä hän tiedostaa myös omat traumansa. Ammattilainen tunnistaa asiakasta traumatisoineet tapahtumat ja pystyy ymmärtämään hänen oireilunsa. Traumatietoisin työ-

kentelyn avulla pyritään luomaan turvallinen ympäristö asiakkaille. Luottamuksellisen suhteen luominen on tärkeää, että työntekijä voi tehdä laadukasta ja voimaannuttavaa yhteistyötä asiakkaan kanssa. Työntekijöiden tulee olla tietoisia omista tuntemuksistaan ja asenteistaan ettei ne ala heijastua heidän olemuksestaan ja elekielestään. Maahanmuuttajilla on usein huonoja kokemuksia virkaa tekevien ammattilaisten kanssa kuten poliisit, sotilaat, lääkärit ym. Joskus työntekijä voi triggeröidä asiakkaan traumoja tiedostamattaan sitä. Traumatietoisessa työotteessa asiakkaat nähdään ihmisinä ja heillä on oikeus tulla kuulluksi, oikein kohdatuksi ja autetuksi. (Sulin 2022,12.)

Perheohjaajat voivat työssään pyrkiä vakauttamaan ja vahvistamaan asiakkaiden arkea ja tehdä kohtaamisesta turvallisen. Tärkeää on, että asiakkaiden kanssa käydään läpi, mistä asioista tapaamisilla keskustellaan ja milloin tapaamiset järjestetään. Kun perhe tiedostaa, mitä tulee tapahtumaan ja milloin, se luo turvallisuuden tunnetta. Huomiota kannattaa myös kiinnittää tapaamispaikkaan ja siihen, että siellä on hyvä ja turvallinen olo keskustella asioista. Perhetyössä se on yleensä perheen koti, mutta silloinkin voi kiinnittää huomiota siihen missä huoneessa tapaaminen on hyvä järjestää. Nykyhetkeen palauttaminen on ensisijaisen tärkeää, jos asiakas on palaamassa menneisyyden inhottaviin kokemuksiin tai jos tapaamisella käsitellään menneitä asioita. Nykisyisyyteen voi palauttaa antamalla asiakkaalle, vaikka vesilasin tai kiinnittämällä asiakkaan kanssa huomiota johonkin esineeseen huoneessa. (Bimberg 2022, 15–16.)

3.3 Lainsäädäntö- ja toimintaympäristöosaaminen

Perhetyötä säätelevää lainsäädäntöä ei Suomessa ole, mutta monet sosiaalialaa säätelevät asetukset, lait ja ohjaavat dokumentit vaikuttavat perhetyön toteutukseen. Perhetyötä ohjaavat sopimukset ja lainsäädäntö:

710/1982 Sosiaalihuoltolaki muutoksineen ja lain uudistamista valmisteleavan työryhmän muistiot 2011– 2012, 417/2007 lastensuojelulaki muutoksineen, 504/2002 laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi, 812/2000 laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 316/1983 laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 272/2005 laki sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuuksista, 380/2009 asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten suun terveydenhuollosta,

434/2003 hallintolaki ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus joka on ratifioitu Suomessa 1991. (Järvinen ym. 2012, 49–50.)

Monikulttuurinen toimintaympäristöosaaminen on palvelujärjestelmien ja verkostojen tuntemusta, jota juuri perheohjaajat tarvitsevat työssään. Tähän kuuluu maahanmuutto ja kotouttaminen, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja syrjimättömyys, koulutus, monikulttuurisuustyön verkostot ohjauksen tukena ja työllistyminen. (Mickelsson & Ahlbäck ym. 2017–2021.)

Perhetyössä toimintatapoja voivat olla valistus, neuvonta ja kasvatus. Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskenneltäessä voi avun tarvetta ilmetä neuvonnassa ja ohjauksessa suomalaisessa byrokratiassa. Kielimuuri aiheuttaa ongelmia asiakirjojen ymmärtämisessä. Maahanmuuttajaperheiden kotoutuminen voi olla tässä vaiheessa vielä puutteellista, jolloin perhetyöntekijät voivat neuvoa ja ohjeistaa asiakkaita ja auttaa heitä sitä kautta integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Perhetyön lähtökohtana on perheiden tarpeet, jotka voivat liittyä aivan arkisiin asioihin, esimerkiksi kasvatukseen tai perheen toimintakykyyn. (Hakamaa & Nygård 2016.)

3.4 Perhetyöntekijän itsetuntemus

Itsetuntemus on omien voimavarojen ja tarpeiden tunnistamista. Se tarkoittaa myös sitä, että osataan tiedostaa omat heikkoudet, rajat ja rajallisuutensa. Hyvän itsetuntemuksen omaava perheohjaaja pystyy erittelemään omia arvojaan, kehittämään itseään ja käsittelemään omia tunteitaan. Perheohjaajalla tulee olla hyvä itsetuntemus, että hän osaa peilata itseään ja toimintatapojaan ympäröivään maailmaan. Vahvaan itsetuntoon kuuluu itsensä arvostaminen, muiden ihmisten arvostaminen ja kyky sietää pettymyksiä ja epäonnistumisia. (Vilen ym. 2010, 66.)

Perheohjaaja vaaditaan monipuolista osaamista monikulttuurillisessa kontekstissa. Tutkijat jaottelevat usein osaamisen eri tavoin, mutta yleisemmin se on jaoteltu tietoon, taitoon ja asenteeseen liittyvään osaamiseen. Tieto ohjaa omaa toimintaa sekä sen kriittistä arviointia. Perheohjaajalle on erityisen tärkeää hallita tieto kulttuurillisista erityispiirteistä, jotka voivat olla yksilöllisiä tai

yhteisöllisiä kulttuureja, mutta tärkeää on huomata, että näiden perusteella ohjattavan määrittely voi olla ennakkoluuloista tai virheellistä. Useissa maissa maiden sisällä voi olla monia erilaisia kulttuureja, jonka vuoksi asiakas tulisi aina kohdata yksilöllisesti. Monikulttuurisessa ohjauksessa tulee nähdä oman toimintansa taustalla olevat asenteet, arvot ja tunnistaa myös oman kulttuurin vaikutus omaan toimintaan sekä ajatteluun. (Mickelsson & Ahlbäck ym. 2017–2021.)

Jokainen perhetyöntekijä tekee työtään omalla persoonallaan. Sen vuoksi perheohjaaja tarvitsee hyvän itsetuntemuksen ja itsetunnon. Niiden avulla työntekijä osaa tunnistaa omat tarpeet ja voimavarat, mutta myös osaa tiedostaa omat heikkoutensa sekä rajallisuutensa. Jos työntekijän itsetunto on kunnossa, hän kykenee arvostamaan itseään ja kykenee pitämään kiinni omista oikeuksistaan. Itsensä arvostaminen tukee myös kykyä arvostaa asiakkaitaan. Hyvä itsetunto auttaa sietämään pettymyksiä sekä onnistumisia, joita jokainen työssään kohtaa. (Virtanen 2010.)

4 HYVÄN OPPAAN KRITTEERIT

Hyvä opas on selkeä, asiallinen ja ymmärrettävä. Selkeät lauseet ja virkkeet auttavat tekstin hahmottamisessa. Selkeä rakenne ja väliotsikot tekevät oppaan kielestä visuaalisesti mielekästä lukea. Oppaan sisällöstä tulee selville ohjeistettavien asioiden järjestys. Oppaassa rakennetaan lauseet ja virkkeet niin, että yhteen kuuluvat sanat ovat yhdessä. Jos ohjeistus perustuu viranomaisten ohjeeseen, kieltä säätää hallintolain 9. § hyvästä kielen käytöstä. (Kotimaisten kielten keskus 2022.)

Opas kertoo selkeästi lukijoilleen, mitä se lukijalle antaa ja näin ollen houkuttaa lukemaan sitä. Opas tarjoaa kohderyhmälle ns. tärppejä ja konkreettisia vinkkejä. Opas sisältää ohjeita, joten oppaan tulisi olla sellainen, että sitä lukiessa säilyy mielenkiinto. Oppaaseen on hyvä lisätä linkkejä ja lähteitä, jos lukija haluaa tutustua aiheeseen lisää. Opasta työstettäessä on, huomioitava esimerkiksi se onko opas tulostettavassa muodossa vai onko se esimerkiksi internetissä, jolloin työstämisessä on huomioitava ruutu. (Hyvärinen 2005.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

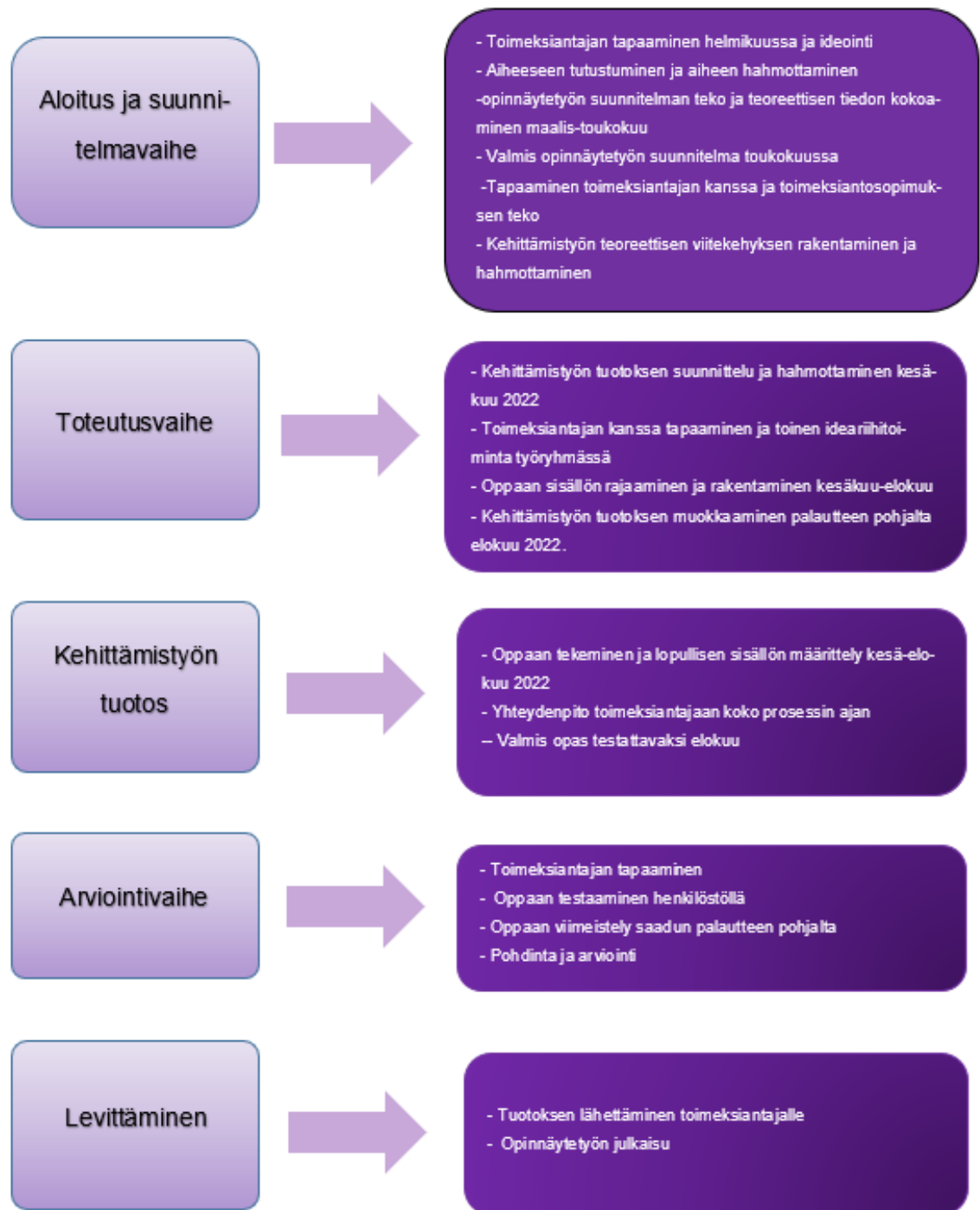
Kehittämistyön tavoitteena oli muutos työyhteisön työnteon tavassa ja menetelmissä sekä sitä kautta tarjota laadukasta perhetyötä myös maahanmuuttajataustaisille perheille. Muutos palvelee asiakkaita, perhetyöntekijöitä ja koko työyhteisöä. Tarkoituksena on luoda opas, jota käytetään työvälineenä perhetyötä tehdessä maahanmuuttajataustaisten perheiden parissa. Oppaan tuoma teoriatieto siirretään käytäntöön ja sen kehittämistä on tarkoitus jatkaa tulevaisuudessakin. Oppaasta hyötyvät ohjaajat, esimiehet, opiskelijat ja asiakkaat.

Opinnäytetyöprosessin tarkoituksena oli tuottaa opas perheohjaajille maahanmuuttajataustaisten äitien ja lasten kanssa työskentelyyn. Opas tuotettiin sähköisenä versiona, jota voi tarvittaessa muokata tai jopa jatkaa. Työstin oppaan tietokoneella ja vältin tulostamista, mutta valmista versiota voi tulostaa sitten yksikössä, jos siihen tarvetta on. Huomioin oppaan työstämisessä ekologisuuden ja taloudellisuuden.

Lähtökohtaisesti halusin tehdä oppaasta visuaalisesti silmää miellyttävän, helposti luettavan ja selkeän. Pyrin siihen, että oppaan sisältö on sopivan mittainen ja mielekäs lukea. Oppaan visualisuuteen lisäsin Humanan logon ja lisäksi etsin aiheeseen liittyviä kuvia. Oppaassa on linkkejä eri toimijoiden sivustoihin, jotka liittyvät maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn.

6 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

Kehittämistyö eteni ennen 2022 kesän alkua suunnitelmavaiheesta toteutukseen. Kehittämistyön toteutus eli kesän aikana ja haki omaa muotoaan. Kehittämistyön toteutus pitää sisällään kehitystyön tuotoksen, eli oppaan työstämisen (Toikko & Rantanen 2009, 65).

Kuva 2. Opinnäytetyön kehittämisprosessin eteneminen.

6.1 Perusteluvaihe

Perustelu tarkoittaa sitä, että toiminnan lähtökohdat on määritelty. Tärkeintä on vastata kysymykseen, miksi jotakin pitää kehittää. Usein kehittäminen lähtee jostain ongelmasta tai visiosta. Visio motivoi ihmisiä toimintaan, mutta usein myös ongelmat ajavat ihmisiä kehitystyöhön. Paras kehittämisen tulos saadaan, kun yhdistetään visio ja ongelma. (Toikko & Rantanen 2009, 56–58).

Kehittämistyön tarve kumpusi työelämän tarpeen pohjalta. Työskentelen toimiksiantajan alaisuudessa ja kiinnitin huomiota, ettei yksikössä ole, ohjeistusta tai menetelmää työskentelyn tueksi maahanmuuttajataustaisten kanssa. Uusien kulttuurien kohtaaminen voi aiheuttaa myös työntekijöille paineita siitä, kuinka osata auttaa heitä oikealla tavalla ja oikea-aikaisesti niin, että perhetyö on tavoitteellista. Perheohjaaja voi omalla ohjaajan kompetenssilla vaikuttaa suurelta osin maahanmuuttajatausten äitien kotoutumiseen, lastenkasvatuksellisiin asioihin sekä opettaa hänelle suomen kieltä ja kulttuuria.

Maahanmuuttajien kanssa työskentely vaatii perheohjaajilta taitoa kohdata erilaisia kulttuureja, erilaisia toimintatapoja, kulttuurisensitiivisyyttä ja kunnioitusta heidän kanssansa työskennellessään. Ennakkoluulot, tiedon ja taidon kehittäminen on tärkeää, kun työskennellään maahanmuuttajataustaisten kanssa. Perhetyössä maahanmuuttajien kanssa työskentelyssä voidaan tarvita enemmän tukea ja apua byrokratian kanssa, kuten kaikkien tukien ja asiapapereiden hoidossa. Kehittämistyön tarkoitus oli luoda uusi työnteon menetelmä, jota voidaan hyödyntää työskentelyssä maahanmuuttajaperheiden kanssa. Kehittämistyö on näin ollen myös uuden tiedon ja taidon siirtoa, joka voi levitä myös muihin organisaation yksiköihin.

Aivoriihen idea on tuottaa sisältöä oppaaseen ja pohtia yhdessä mitä opas pitää sisällään, työryhmässä pyrimme löytämään sisältöä, josta olisi hyötyä perheohjaajille. Oppaan tarkoituksena on toimia työvälineenä perheohjaajille, jotka työskentelevät perheissä, joissa on maahanmuuttajataustaisia asiakkaita. Muutostarve kumpuaa työyhteisöstä ja sen vuoksi opas valikoitui opinäytetyökseni. Kahdessa järjestetyssä aivoriihityöskentelyssä oli mukana tiiminjohtaja ja 5–6 perheohjaajaa. Oppaasta saa tietoa asioista, jotka eivät aina ole niin selviä meidän kulttuurissamme. Tavoitteena on saada opas jalkautumaan työvälineeksi ja myös vahvistamaan perhetyöntekijöitä, jotka aloittavat työskentelyn maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa. Työyhteisössä ei ole ollut käytössä tällaista opasta, jonka vuoksi tämä kehittäminen oli aiheellinen. Tätä opasta on myös mahdollista kehittää tulevaisuudessakin.

Aivoriihi (brainstorming) on luovan ongelmaratkaisun menetelmä, jonka avulla tuotetaan ideoita ryhmässä. Sitä voidaan myös kutsua ideointityöpajaksi. Aivo-

riihikokouksessa ryhmä pyrkii vetäjän johdolla ideoimaan uusia ratkaisuja johonkin ongelmaan. Normaalisti aivoriihikokouksessa on esivaihe, lämmittelyvaihe, ideointivaihe ja valintavaihe. Me pidimme vain kaksi aivoriihikokousta, joissa yhdistettiin ensin esivaihe ja lämmittelyvaihe, jolloin rajattiin aivoriihen tavoitteet ja pyrin vetäjänä vapauttamaan ryhmän erilaisilta ennakkoluuloilta, joita ei kyllä edes mielestäni ryhmässä ollut. Toisessa aivoriihikokouksessa ideoimme ja teimme valinnan siitä millaista sisältöä, opas tulee sisältämään. Aivoriihikokouksia ei voitu pitää kuin kaksi kertaa kesälomien ja työkiireiden vuoksi. (Ojasalo ym. 2014, 160–161.)

6.2 Organisointivaihe

Suunnitelma valmistui toukokuussa 2022 ja sain virallisen hyväksynnän toimeksiantajaltani kehittämistyön etenemiselle. Toimeksiantajan mielestä kehittämistyön aihe on ajankohtainen ja tarpeellinen työväline Humanan avopalveluiden Oulun yksikköön. Tässä vaiheessa kehittämistyöhön osallistuvat jäsenet työyhteisöstä olivat jo selvillä ja jatkoimme tuotoksen kehittämistä kesäkuussa. Kehittämistyö eteni kehittämismallin mukaisesti, siinä viisi eri vaihetta perustelu, organisointi, toteutus, levittäminen ja arviointi.

Kehittäminen etenee jatkuvana kehittämisen syklinä. Kehittämistyö pitää sisällään idean, levittämisen ja sen vakiinnuttamisen sekä uuden tiedon ja taidon lisäämisen. Spiraalimalli vaatii pitkäjänteistä kehittämistä. Ensimmäinen kehä muodostaa kehittämiselle alun. Sen aikana jouduin pohtimaan perusteluja, organisointia, toteutusta ja arviointia. Työn toteutus eteni sykleissä ja tarkastelin kehittämistyötä aina uudelleen, jonka avulla sain täydennettyä edellisiä kehiä. Reflektiovaiheessa eli arviointivaiheessa kehittyminen alkoi vasta tapahtua. Kehittämistyön ajatuksena onkin jatkuva kehittäminen, joka perustuu vuorovaikutukseen. Kehittämistyö ei pitänyt sisällään toiminnankokeilua eikä toiminnan havainnointia vaan pelkästään aivoriihityöskentelyä, suunnittelua ja reflektointia. (Toikko & Rantanen 2009, 67.)

Kehittämistyön lähestymistapana käytettiin konstruktivistista tutkimusta. Konstrukttiivinen perinne painottuu kehittämistoiminnan syklisyyteen ja kehittämisprosessiin. Ongelmaratkaisutyöhön osallistuu aivoriihityöskentelyssä olleet

työyhteisön jäsenet. Tietoa ja ymmärrystä pyrittiin tarkentamaan yhdessä reflektiivillä keskustelulla. Konstruktivismissa pyrittiin siihen, että kehittämistyöhön osallistuvat jäsenet sitoutuivat työskentelyyn. Näin kehittämistyö eteni vaihe kerrallaan tiiviissä vuorovaikutuksessa, jossa yhdessä tekeminen ja itseään korjaava, arvioiva ja opettava työskentelytapa oli tärkeää. (Ks. myös Salonen ym. 2017, 31.)

Kehittämistyö perustuu tietoon, jota voidaan jakaa yhdessä. Sen avulla syntyy yhteinen kieli, jota voidaan kutsua yhteiseksi ymmärrykseksi. Käytännön kehittämisen toiminnassa muodostuu tasavertaisuudesta, kaikkien osallisuudesta sekä yhteisöllisestä työskentelystä. Nämä olivat kehittämistyössäni avainsanoja, joita pyrimme kuljettamaan mukana koko kehittämisprosessin ajan. (Ks. myös Salonen ym. 2017.)

6.3 Valmiin oppaan sisältö ja rakenne

Kehittämistyön tuotosta eli tässä tapauksessa opasta työstin kesän aikana ja sen luomiseen kului aikaa, koska palasin aina uudelleen sen rakenteeseen, sisältöön ja siihen, että siitä tulee tarpeen mukainen. Oppaan teemat alkoivat hahmottua selkeämmin, kun toinen aivoriihityöskentely oli pidetty. Kehittämistyö pysyi rajatussa aiheessa. Oppaan otsikko on sama kuin opinnäytetyössä opas maahanmuuttajataustaisten äitien ja lasten kanssa työskentelyyn perheohjaajille. Opas oli valmiina elokuun alussa 2022, jonka lähetin toimeksiantajalleni arvioitavaksi ja pyysin heiltä siihen kehittämisideoita ja mielipidettä. Halusin kuulla, miellyttikö opas heitä visuaalisesti ja mitä he ovat mieltä oppaan sisällöstä. Sain toimeksiantajalta hyvää palautetta oppaan sisällöstä ja visuaalisuudesta sekä erittäin hyviä korjausehdotuksia kieliopillisiin asioihin. (Liite 4.)

Oppaan sisältö on kirjoitettu opinnäytetyön tietoperustan, oppaaseen liittyvän tietoperusta ja oman kokemuksen pohjalta. Kansisivulla on aiheeseen johdettava kuva ja oppaan otsikko. Toisella sivulla on tiivistelmä, joka tiivistää oppaan sisällön lukijalleen ja jossa on myös koulun ja toimeksiantajan logot. Kolmannella sivulla on sisällysluettelo, jonka tarkoituksena on avata lukijalle oppaan aihesisällöt. (Liite 4.)

Opas alkaa kohtaamisesta ja kulttuurisensitiivisyydestä, sen tarkoituksena on avata ajatuksia siitä, kuinka kohdata maahanmuuttajataustainen äiti ja lapsi. Lisäksi millaista viestintää asiakkaan ja perheohjaajan välillä voi olla ja kuinka ohjaajan tulisi kiinnittää huomiota omaan käytökseen, työskentelyyn ja kulttuurisensitiivisyyteen. Tässä oppaan osiossa kiinnitetään myös huomiota arvoihin, ohjeistuksiin ja kuinka kohtaaminen olisi luonnollista ja kunnioittavaa.

(Liite 4.)

Kohtaamisen ja kulttuurisensitiivisyyden jälkeen oppaassa siirrytään kunnioittavaan vuorovaikutukseen, jonka tarkoituksena on selkeyttää sitä, kuinka tärkeää on kohdata jokainen asiakas kunnioittavasti. Ihmistyön lähtökohtana on kunnioitus ja oppaassa halutaan painottaa tämän tärkeyttä. (Liite 4.)

Kohtaamisen jälkeen vuorossa ovat kulttuurierot, joka avaa tietoa erilaisista kulttuureista. Erilaisia kulttuureja on paljon, joten tässä osiossa avataan yksilökulttuuria ja yhteisökulttuuria pääpiirteittäin. Tämä osio avaa hieman sitä, millaisia kulttuureja perheohjaaja voi työssään kohdata. Lisäksi kuinka kulttuurierot näkyvät työskentelyssä ja sitä on avattu sivulla 12 ohjeistus kertoo millaisiin asioihin perheohjaajien tulisi kiinnittää huomiota, kun he työskentelevät asiakkaiden kanssa, jotka tulevat erilaisista kulttuurista. Oppaan tarkoituksena on antaa ohjeita, neuvoja sekä herättää perheohjaajia huomaamaan pieniä asioita, joilla voi olla suurikin merkitys, kun kyseessä on eri kulttuurista tuleva ihminen. Tähän osioon on lisätty tietoutta yhdenvertaisuuteen liittyvästä lainsäädännöstä. (Liite 4.)

Sivulla 19 avataan, mitä on trauma ja minkälaisia ovat tyypilliset traumat, joita maahanmuuttajataustaisilla on. Traumatietoisuus tarvitsee erillistä koulutusta, mutta halusin avata sitä hieman oppaassa. (Liite 4.)

Traumasta siirrytään traumatietoiseen työotteeseen, jossa perehdytään siihen, mitä se tarkoittaa auttamistyössä ja kuinka perheohjaajat voivat vahvistaa sekä vakauttaa asiakasta hänen normaalissa arjessansa. Osiossa käydään läpi, millaista työskentely tulisi olla, että siitä tulee johdonmukaista. Kuinka perheohjaajan tulee toimia tilanteessa, kun asiakkaalla on traumaoireilua. Miten perheohjaaja voi palauttaa asiakkaan nykyhetkeen ja tarvittaessa ohjata asiakkaan oikeanlaisen avun piiriin. (Liite 4.)

Sivulla 22 käydään läpi, mitä asioita perheohjaajien tulisi ottaa huomioon, kun he varaavat tulkkia ja millaisia asioita tulee ottaa huomioon tulkkivälitteisessä työskentelyssä. Tulkkivälitteisessä työskentelyssä on otettava huomioon erilaisia asioita kuten: onko tulkki estynyt tulkkamaan perheelle, perheen toiveet tulkista, perheen luottamus tulkkiin ja arkaluontoiset asiat. Opas ohjeista, millaista tulkkausta missäkin asiakastapaamisessa on hyvä käyttää ja miten tulkkia tulee valmistella ennen tulkkausta. (Liite 4.)

Sivuilla 25 ja 26 kerrotaan tabuista ja taikauskoista. Tabut ovat asioita, joista ei haluta puhua ja ne ovat usein myös arkaluontoisia asioita. Tätä avattiin sen vuoksi, että perheohjaajat tiedostavat aiheet, joista asiakkaat eivät mielellään keskustele. Taikauskot ja paikalliset uskomukset voivat haastaa työskentelyä maahanmuuttajataustaisten kanssa. Uskomuksia voi olla useanlaisia ja niiden kitkeminen voi olla työlästä, mutta ohjaamalla ja selittämällä tosiseikkoja, voidaan myös vaikuttaa näihin uskomuksiin. (Liite 4.)

Sivulla 27 on hyödynnettäviä linkkejä, joihin perheohjaajat voivat itsenäisesti tutustua ja hakea tarvittaessa niistä tietoa työskentelyn tueksi. Sivut 28 ja 31 sisältävät alan ammattisanastoa, jota voi tarvittaessa silmäillä ja hyödyntää työskentelyn aikana. Lopuksi on mietelauselma ja kiitokset. (Liite 4.)

Oppaassa on käytetty neutraaleja beigen ja roosan eri sävyjä. Fonttikoko vaihtelee hieman 14–16 välillä. Fonttien värit tulevat teemojen mukaisesti ja käytössä oli yksi fontti. Otsikoissa fonttikoot hieman vaihtelevat. Kuvat tuovat oppaaseen eloa ja visuaalista kauneutta. Kuvat ovat ilmaisesta Pixapay.fi-sivustolta. Lähteet, jotka ovat oppaan viimeisellä sivulla, tuovat oppaalle luotettavuutta. (Liite 4.)

7 POHDINTA

Toikko ja Rantanen (2009,159.) Toteaa, ettei kehittämistoiminnalla ole merkitystä, ellei kehittämistyöstä synny jotain käyttökelpoista. Kehittämistyön prosessin alusta asti pyrin siihen, että kehittämistyön tuotoksesta tulee käyttökelpoinen ja laadukas.

Kehittämistyön tehtävänä oli luoda käyttökelpoinen opas perheohjaajille työskentelyn tueksi, kun heillä on asiakkaina maahanmuuttajataustaisia äitejä ja lapsia. Aihe oli hyvin aluksi laaja. Aihe koski maahanmuuttajataustaisia perheitä, mutta aivoriihityöskentelyssä tiimin kanssa saimme sen rajattua kuitenkin melko alkuvaiheessa koskemaan maahanmuuttajataustaisia äitejä ja heidän lapsiaan. Kehittämistyön tavoitteena oli luoda uusi työnteon menetelmä, jota perheohjaajat voivat hyödyntää työskentelynsä tukena. Opas sai hyvää palautetta ja se lähti testattavaksi perheohjaajille.

7.1 Omaa pohdintaa

Koko opinnäytetyön prosessi on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen. Kokonaisuutena prosessiin meni vähän yli puoli vuotta. Aiheen keksin helposti ja se saatiin rajattuakin melko varhaisessa vaiheessa. Suunnitelman teko oli aika haastavaa ja työlästä. Työstin suunnitelmaa maaliskuusta toukokuun loppuun 2022.

Tein opinnäytetyötä yksin ja se oli ihan hyvä vaihtoehto minulle, koska työskentelin ja tein muita opintoja samaan aikaan, kun tein opinnäytetyötä. Välillä työn aloittamiseen oli vaikeaa ja opinnäytetyö aiheutti myös turhaa stressiä. Toimeksiantaja on työnantajani, joten tunsin koko prosessin ajan, että yhteydenpidossa ja yhteistyössä ei ollut minkäänlaisia ongelmia. Kehittämistyö eteni sykleissä ja palasin aika ajoin pohtimaan aiemmin tekemiäni osioita samalla niitä hioen.

Yhteistyö ohjaavan opettajan kanssa oli toimivaa ja kannustavaa. Kesällä opettaja jäi lomalle ja työstin silloin tuotosta, mutta olisin tässäkin vaiheessa ollut tyytyväinen, jos olisi ollut joku, jolta kysyä mielipidettä työn etenemisestä. Kesällä työstäminen oli haastavaa oman työn ja terveydellistenkin syiden takia. Sain kuitenkin tehtyä tuotoksen eli oppaan elokuun alkuun valmiiksi. Suunnitelma oli kuitenkin alussa, että työ olisi esittämisvaiheessa jo elokuun lopussa.

Opasta työstäessäni pohdin kulttuurillista herkkyyttä, joka on taitoa tunnistaa erilaisten kulttuurien erityispiirteitä ja reflektoida omaa kulttuuriaan sekä sen

vaikutuksia omaan työskentelyyn. Työntekijän tulisi olla tietoinen omista arvoista ja asenteistaan, että hän voi ymmärtää muita kulttuureja ja voittaa omat ennakkoluulonsa. (Juujärvi ym. 2007, 267.)

Oppaan työstäminen vei aikaa ja teoriaa piti pohtia paljon sekä sitä, kuinka sen saa pysymään tiiviinä. En alussa tehnyt mitään tavoitetta sivumääristä vaan ajattelin, että oppaassa pitää olla kaikki tarvittava, että se on hyödyllinen. Kuitenkin koko oppaan tekoajan pidin mielessä, ettei oppaasta saa tulla liian pitkää ja pyrin rajaamaan teoriaa sen mukaisesti. Opas muutti muotoaan useaan otteeseen kesän aikana. Visuaalisuus ja teoria hioutuivat yhteen kesän edetessä, kunnes olin siihen itse tyytyväinen.

Elokuun alussa 2022 jatkoi teorian kirjoittamista, joka oli välillä haastavaa ja välillä helpompaa. Kehittämistyön sykli ja sen avaaminen aiheutti lisätyötä. Sain myös toimeksiantajaltani korjausehdotuksia tuotokseen, joita aloin kehittää paremmaksi tässä vaiheessa. Otin korjausehdotukset yhtenä kehittämisen syklinä ja olin niihin tyytyväinen, koska opasta työstäessä huomasin tulevani sanasokeaksi enkä huomannut itse niitä virheitä, joita ulkopuolinen lukija huomaa.

Opinnäytetyön tavoite oli tehdä perheohjaajille opas, jota he voivat käyttää työvälineenä, kun he työskentelevät maahanmuuttajaäitien ja heidän lastensa kanssa. Lähetin valmiin oppaan toimeksiantajalle ja liitin siihen Webropol-kyselyn, johon toivoin henkilöstön antavan kehittämisideoita tulevaisuutta ajatellen.

Olen ollut tyytyväinen koko opinnäytetyön prosessiin ja kehittämistyön tuotokseen. Tuotos vastaa omia tavoitteitani sekä kohderyhmän ja toimeksiantajan tarpeita. Kokonaisuutena opinnäytetyön prosessi oli haastava, mutta myös antoisa.

Oman arvion mukaan onnistuin oppaassa hyvin. Oppaasta tuli käytännöllinen, selkeä ja ajankohtainen. Tekstin sain tiivistettyä, vaikka oppaasta tulikin 33 sivua pitkä. Oppaassa on ohjeistuksia perheohjaajille ja tätä työtä voi joku jatkaa tulevaisuudessa. Kehittämistyöstä tuli eettisesti luotettava ja käytännönläheinen.

Kyselyyn tuli vain muutamia kysymyksiä joista 1 ja 3 on monivalintakysymystä ja niiden välissä on avoimet kysymykset. Lopuksi on avoin kysymys, josta voisi tulla kehittämisideoita, jos kehittämistyötä tulevaisuudessa kehitetään lisää. Monivalintatulokset analysoin yksinkertaisesti laskemalla vastaukset ja merkitsemällä ne muistiin ja selkeyttämällä niitä taulukoiden avulla. Avoimien kysymyksien analysointiin sovelletaan sisältöanalyysiä ja avaen jokaisen kysymyksen kerrallaan, joista teen yhteenvedon. Tarkoitukseni on jättää kehittämisideat kuitenkin työyhteisölle avoimeksi, joten näin ollen kehittämistyö jatkuu työyhteisössä. Esittelen siitä tulleet palautteet ja kehittämisideat opinnäytetyönraportissa marraskuussa 2022. Juurruttaminen ja levittäminen tapahtuu opinnäytetyön ulkopuolella, mutta toivon mukaan se jää käytössä olevaksi työvälineeksi tässä työyhteisössä ja ehkä voi levitä Humanan muihinkin yksiköihin.

Perheohjaajien on oltava työssään niin sanotusti ”tuntosarvet päässään” ja aistittava erilaisia tilanteita ilman sanallista vuorovaikutusta. Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentely vaatii perheohjaajalta ongelmanratkaisutaitoja, hyviä vuorovaikutustaitoja, taitoa kuunnella ja olla läsnä. Perheohjaajan tulisi tietää eri kulttuureista perusasioita ja ymmärtää, minkälaisia haasteita eri kulttuurin edustajat voivat tuoda työskentelyyn. Oppaan sisältöön on pyritty lisäämään tiedon lisäksi myös ohjeita, kuinka perheohjaaja voi edetä erilaisissa tilanteissa. Uskon, että oppaasta on hyötyä perheohjaajille, kun he työskentelevät maahanmuuttajataustaistenäitien ja heidän lastensa kanssa.

Monikulttuurinen perhetyö edellyttää perheohjaajilta kulttuurillista tietoisuutta, että he huomaavat kulttuurilliset erot ja hyödyntävät vuorovaikutustaitojaan monipuolisesti. Perheohjaajien olisi myös hyvä tiedostaa työskentelyssään valtasuhteiden käyttöä ja rasismien erilaisia ilmenemismuotoja. Perhetyötä tehdään lapsen etu edellä ja joskus myös tämä aiheuttaa myös ongelmia, kun vastassa on vanhempien kulttuuri ja lapsen omat toiveet. (Anis 2008, 99–100.)

Perheohjaajat saavat oppaasta työn teon välineen ja menetelmän, jota he voivat silmäillä asiakas tilanteiden ohessa. Opas sisältää myös linkkejä eri sivustoihin, josta perheohjaajat voivat hakea aiheeseen tarvittaessa lisätietoa. Liit-

teenä on myös englannin kielen ammattisanastoa, jota voi hyödyntää työskentelyn aikana. Jatkuvan kehittymisen näkökulmasta, opasta voidaan päivittää, kun uutta tietoa ilmenee tai siinä oleva tieto vanhenee.

Tavoittelin työlläni perheohjaajien ennakkoluulojen ja sen tuoman stigman vähentämistä. Oppaan sisältö antaa itsevarmuutta ja tietoa maahanmuuttajataustaisten kanssa työskentelyyn. Sen tarkoituksena on myös kannustaa sekä pohtia omia arvoja, eettisyyttä ja kulttuurisensitiivisyyttä maahanmuuttajatausten kanssa työskentelyssä. Kehittämistyön tavoite oli luoda perheohjaajille opas, jota he voivat hyödyntää työskentelyn tukena, kun heillä on asiakkaana maahanmuuttajataustainen äiti ja lapsi. Pitkällä aikavälillä tavoitteena on perheohjaajien avoin, ennakkoluuloton ja kunnioittava kohtaaminen asiakastyössä. Työskentelyn tulee olla tavoitteellista ja pitkäjänteistä.

Maahanmuuttajien kanssa tehtävässä perhetyössä on pystyttävä erottamaan lastensuojelulliset ongelmat sopeutumiseen ja kotoutumiseen liittyvistä erilaisista vaiheista. Kotoutuminen voi aiheuttaa perheissä kriisiytymistä ja erilaisia ristiriitaisia tilanteita, jolloin perhetyötä tarvitaan. Joskus maahanmuuttajat määritellään vaikeiksi asiakkaiksi heidän erilaisten ongelmien ja traumojen vuoksi. Tämän vuoksi olen tyytyväinen oppaani sisältöön, jossa kurkistetaan maahanmuuttajien erilaisiin arkisiin asioihin ja myös traumatyöskentelyyn. (Anis 2008,89–90.)

Uskon, että opas avartaa perheohjaajien näkökantoja ja kannustaa ennakkoluulottomasti aloittamaan työskentelyn maahanmuuttajaäitien ja heidän lastensa kanssa. Maahanmuuttajat ovat jo osa asiakaskuntaa ja tulevaisuudessa asiakkuudet tulevat vain lisääntymään, minkä vuoksi on erittäin tärkeää luoda erilaisia työskentelyn menetelmiä ja ohjeistuksia perheohjaajille työskentelyn tueksi. Kehittämistyön tuotoksesta tulee olemaan hyötyä tulevaisuudessakin ja toivon mukaan sitä myös kehitetään lisää. Kehittämistyön tuotos vastaa toimeksiantajani ja omia tavoitteitani.

7.2 Menetelmien tarkastelu, eettisyys ja luotettavuus

Valitsin kehittämistyöhön aivoriihimenetelmän soveltaen sen perinteistä mallia. Aivoriihityöskentelyssä käytimme reflektoivaa työtettä ja pohdimme samalla

tuotoksen eli tässä tapauksessa oppaan sisältöä. Reflektointia keskustelua käytiin aivoriihimenetelmän aikana ja lopuksi, jolloin keskustelimme kehittämistyön tuotoksesta kokonaisuutena. Aivoriihimenetelmän tarkoitus on saada luotua mahdollisimman paljon erilaisia ideoita ja reflektointi keskustelu auttoi myös siinä.

Mikäli tavoitteena on tuottaa konkreettinen tuotos kuten opas, ohje tai menetelmä, siihen sopivin lähestymistapa on konstrukttiivinen tutkimus. Käytännön toimivuuden arviointi on siinä olennaista. (Ojansalo ym. 2014, 37–38.)

Esteellisyys tarkoittaa sitä, että henkilö on sellaisessa suhteessa käsiteltävään asiaan, vaikutuspiiriin tai asianosaisiin, että se voi vaarantaa hänen puolueettomuutensa. Esteellisyyden osalta riittää, että puolueettomuus on saattanut vaarantua. Tietosuojalaki sekä EU:n tietosuoja-asetus ohjaa muun muassa toimintaa. (Arene Ry 2020, 19.)

Työelämälähtöisessä kehittämistyössä painottuvat yritysmaailman ja tieteen eettiset säännöt. Kehittämistyön tavoitteiden tulisi olla rehellisiä, korkeamoraalisia, tarkasti huoliteltuja ja käytännössä hyödynnettäviä. Eettiset säännöt ovat samat kuin yleisesti yhteiskunnassa ja ihmisten välillä. Kehittämistyö on inhimillistä toimintaa, jolloin myös korostuu vajavaisuudet ja rajoitukset. Tässä kehittämistyössä kohteena eivät olleet ihmiset, mutta mukana kehittämistyössä oli henkilöstöä, jotka tiesivät koko ajan, mistä kehittämistyössä on kyse ja mikä heidän roolinsa oli tässä kyseisessä kehittämistyössä. Heidät sain innostettua kehittämistyöhön ilman pakottamista tai suurempaa suostuttelua. (Ks. myös Ojasalo, ym. 2014, 48–49.)

Epärehellisyyden välttämiseksi on huomioitava, että plagiointi on kiellettyä, mikä tarkoittaa sitä, ettei toisten tekstiä saa plagioida tai harjoittaa luvaton lainaamista. Tutkijan ei tule plagioida itseään tai omia tutkimuksiaan. Tuloksia ei saa kaunistaa sepittelemällä eikä raportointi saa olla puutteellista tai harhaan johtavaa. Olen pyrkinyt huomioimaan tieteelliselle tutkimustyölle asetetut vaatimukset koko kehittämistyön ajan. (Hirsjärvi ym. 2009, 26–27.)

Lähdekritiikki on valittavan kirjallisuuden tai lähteiden harkintaa. Siinä on pyrittävä kriittisyyteen lähteitä tutkiessaan ja niitä valitessaan. Huomioitavia asioita

ovat kirjoittajan tunnettavuus ja arvostettavuus, lähteen alkuperä ja ikä, uskotavuus, todellisuus ja puolueettomuus. (Hirsjärvi ym. 2009, 113–114.)

Opinnäytetyö on kehittämistyö ei tutkimus, jossa käsiteltäisiin asiakkaiden tai yksittäisten ihmisten henkilötietoja. Tietosuojassa ei ollut riskejä ja kaikki yhteystiedot ja toimeksiantajasopimus on poistettu. Työskentelen kyseisessä yksikössä, johon kehittämistyön tuotos tehtiin, jonka vuoksi esteellisyys pohdittiin aihetta valitessa. Kuitenkin päädyin siihen, ettei minulla ollut sellaista suhdetta aiheeseen, joka olisi voinut vaarantaa työn esteettömyyden. Opas on hyödyllinen työväline yksikön työntekijöille. Oppaasta saadusta palautekyselystä ei paljastu Humanan avopalveluiden työntekijöiden henkilöllisyydet. Tämä on myös kerrottu vastaajille, kun he saivat palautekyselyn.

8 JOHTOPÄÄTÖSET

8.1 Jatkokehittämisehdotukset

Jatkokehityksen ideoita olisi useita, koska aihe rajattiin maahanmuuttajataustaisiin äiteihin ja heidän lapsiinsa. Humanan avopalveluiden Oulun yksikössä oli tarvetta tuottaa materiaalia maahanmuuttajatausten kohtaamisesta. Jatkoehdotuksena itse ajattelen olevan maahanmuuttajatausten isien ja lasten kohtaaminen perhetyössä, Maahanmuuttajataustaisten nuorten tukeminen ja kohtaaminen perhetyössä. Asiakkaina voi olla nuoria maahanmuuttajataustaisia, joiden on vaikeaa taiteilla kahden eri kulttuurin välillä tai isiä, jotka ovat tulleet Suomeen ja heidän täytyy oppia kantamaan vastuuta lapsesta ja kaikesta mitä lasten kanssa eläminen tuo tullessaan. Usein he joutuvat kohtaamaan asioita täällä Suomessa, joita he eivät ole omassa lähtömaassaan kohdanneet. Erilaiset koulutukset, jotka liittyvät maahanmuuttajiin tai eri kulttuuriin olisivatkin tarpeellisia perheohjaajille.

Maahanmuuttajien kanssa työskentely vaatii perheohjaajalta huomaavaisuutta, hyviä vuorovaikutustaitoja ja herkkyyttä huomata pieniä sanattomia eleitä. Ilman kunnon osaamista ja teoria tietoa työskentely on haastavaa, koska puhutaan ihan erilaisesta kulttuurista, kun meidän kulttuurimme. Usein asiakkaat ovat traumatisoituneita, joten traumaan liittyvää tietoa tulisi perheohjaajilla olla. Tämä olisi myös yksi kehittämisen aihe traumatisoituneen asiakkaan kohtaaminen ja tukeminen.

Kohtaamisella on suuri vaikutus siihen, miten työskentely alkaa sujumaan ja saako perheohjaaja luotua asiakkaan kanssa luottamuksellista suhdetta. Väärällä asenteella voi saada aikaan sellaisia tuhoja, ettei perheohjaajan ja asiakkaan välinen vuorovaikutus ei toimi ollenkaan ja asiakas ei luota työntekijään. Sen jälkeen suhdetta on enää vaikea korjata ja saada toimimaan. Toivomuksenani olisi, että joku jatkaisi jossain vaiheessa opinnäytetyötä esimerkiksi kehittämistyönä. Työ on tehty sellaiseen muotoon, että kehittämistyön jatkaminen on mahdollista.

Lopullinen palaute tuli toimeksiantajalta, kun opas ja opinnäytetyö valmistui, sen mukaan työn tavoitteet saavutettiin. Opas tarjoaa tietoa ja täydennystä perheohjaajille, jotka työskentelevät maahanmuuttajataustaisten äitien ja lasten kanssa. Toimeksiantajan toiveena oli, että työyhteisölle voisi pitää opintopiirin aiheesta ja samalla käydä läpi opinnäytetyötäni. Toiveena on, että myös maahanmuuttaja asiakkaat hyötyvät siitä, kun perheohjaajilla on aiheesta vähän enemmän tietoa. Uudet työntekijät ja esihenkilöt voivat hyödyntää opasta myös perehdytyksessä. Opinnäytetyön tekijänä sain paljon lisää tietoa aiheesta ja sain perehtyä useanlaiseen tutkimustietoon. Opinnäytetyö pysyi rajattuna ja aiheessaan.

Kehittämistyön tuotoksesta tehtiin palautekysely perheohjaajille johon vastauksia tuli 42 perheohjaajalta. Perheohjaajia Humanan avopalveluissa Oulun yksikössä on vähän yli 60, eli siihen nähden vastausprosentti oli ihan hyvä. Ensimmäisessä kysymyksessä kartoitettiin, sitä kokivatko perheohjaajat hyötyvänsä oppaasta omassa työskentelyssään. Tähän kysymykseen kaikki vastaajat vastasvati kyllä. Toinen kysymys olisi ollut heille, jotka eivät edelliseen kysymykseen olisi vastanneet kyllä, mutta tähän kohtaan ei tullut yhtään vastausta. Kolmannen kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa, kokivatko perheohjaajat, että opas kattaa sisällöllisesti tarpeeksi. Vastauksena oli, että kaikki 42 vastaajaa koki oppaan olevan tarpeeksi kattava. Neljäntenä kysymyksenä oli edelliseen kysymykseen liittyvä eli jos vastasit Ei, millaista sisältöä kaipaisit lisää? Tähän ei tullut yhtään vastausta.

Viimeisenä kysymyksenä pyrittiin kartoittamaan kehittämisideoita tulevaisuuteen, jos joku jatkaisi kehittämistyötä. Kysymys oli avoin, johon perheohjaajat

pystyivät lisäämään kehittämisideoita, vastauksia tuli 12. Vastaajista 4 toivoi saavansa jatkossa lisää tietoa maahanmuuttajanuorista ja heidän kohtaamisestaan perhetyössä. Yksi vastaaja toivoi lisää tietoa maahanmuuttajien traumoista. Kaksi vastaajaa ehdotti kehittämisideaksi tietoa maahanmuuttaja isistä ja lapsista. Kolme vastaajaa ei osannut vastata tähän kysymykseen ja yksi vastaaja toivoi omakohtaisia kokemuksia asiakkaan ja työntekijän näkökulmasta.

5. Kyseessä on kehittämistyö jos sitä tulevaisuudessa kehitetään lisää, mistä aiheesta haluaisit lisätietoa?

Vastaajien määrä: 12

Vastaukset
Maahanmuuttaja nuorien auttamisesta
Maahanmuuttaja nuorista
Yksinhuoltaja isistä
Voisikohan tällaiseen liittää jonkinlaisen omakohtaisen kokemuksen asiakkaan ja työntekijän näkökulmasta?
-
Maahanmuuttajien traumoista
En osaa sanoa
Maahanmuuttaja nuorista
Yksinhuoltaja isistä ja lapsista
En osaa sanoa
Nuorista
En osaa sanoa

Kuva 2. Kyselyn kehittämisideoita

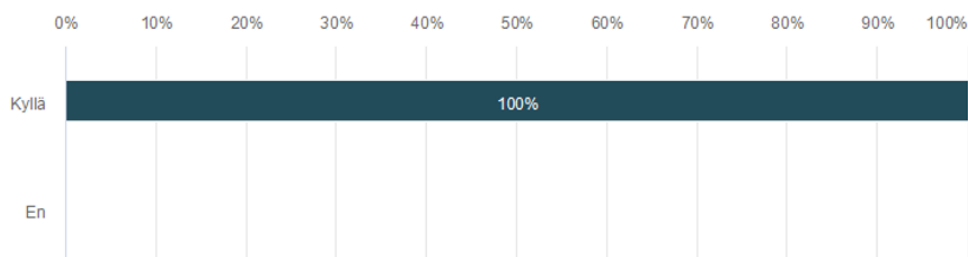
Perusraportti

Palautekysely maahanmuuttajataustaisten äitien ja lasten kanssa työskentelyyn tuotetusta oppaasta

Vastaajien kokonaismäärä: 42

1. Koetko, että oppaasta on hyötyä työskentelyssäsi?

Vastaajien määrä: 42

	n	Prosentti
Kyllä	42	100,0%
En	0	0,0%

2. Jos vastasit En, kerro, miksi et koe oppaasta olevan hyötyä työskentelyssäsi?

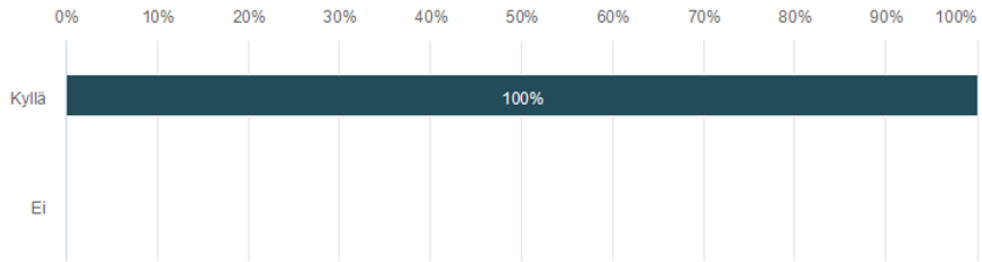
Vastaajien määrä: 0

Vastaukset

Kuva 3. Oppaan hyödyt

3. Oliko opas sisällöltään riittävän kattava?

Vastaajien määrä: 42, valittujen vastausten lukumäärä: 42

	n	Prosentti
Kyllä	42	100,0%
Ei	0	0,0%

1/2

Kyllä	42	100,0%
Ei	0	0,0%

4. Jos vastasit Ei, millaista sisältöä kaipaisit lisää?

Vastaajien määrä: 0

Vastaukset

Kuva 4. Oppaan kattavuus

8.2 Ammatillisen kasvun pohdinta

Olen työskennellyt pitkään maahanmuuttajien parissa ja siinä mielessä mi-
nulla on heistä paljon tietoa, mutta kun aloin hakea tietoa ja kirjoittaa monikult-
tuurisesta perhetyöstä tiedon määrä lisääntyi. Olen tehnyt kaikki opintoni val-
miiksi ja perehdyttänyt itseäni esimerkiksi mielenterveys-, päihde-, ja kriisityö-
hön, jotka tukevat monikulttuuristen asiakkaiden kanssa työskentelyä. Vaikka
itselläni on jo pitkä työura, koen, että olen oppinut paljon uusia asioita tätä
opinnäytetyötä kirjoittaessa. Olen tehnyt jo aiemmissa opinnoissa opinnäyte-
työn, mutta se ei ollut ammattikorkeakoulussa, joten lähteiden merkitseminen
on ollut uuden opettelua. Oppaan tekeminen vei aikaa ja sen tekemisessä sai
pohtia ja ottaa huomioon visuaalisuutta sekä sitä mikä on sisällöllisesti olen-
naista. Tiedon hakeminen onnistui, mutta sekin vei yllättävän paljon aikaa.

Tietoa sain kehittämistyöni kautta monikulttuurisen ohjausosaamisesta, toi-
mintaympäristöosaamisesta, ohjaajan itsetuntemuksesta, kieli- ja kulttuuri-

osaamisesta erilaista hyödynnettävää tietoa työskentelyyni. Menetelmät ja kokonaisuutena kehittämiseen liittyvä prosessi oli minulle uutta. Sen työstäminen oli aikaa vievää, mutta myös kehittäväää.

Vaikka tein kehittämistyötäni yksin oli, minun etunani se, että sain myös osallistaa kollegoitani tuotoksen työstämiseen. Välillä työn tekeminen tuntui tuskaiselta, mutta aina kun kehittämistyötä alkoi kirjoittamaan se tempaisi mukaansa. Yhteistyö toimeksiantajaan ja kollegoihin oli erittäin tärkeää, työtä tehdessäni. Työtä tehdessä huomasin myös sen, mikä etu olisi ollut tehdä opinäytetyönä parityöskentelynä, mutta minulle parityöskentely olisi ollut haaste oman työn ja pitkien välimatkojen takia. Sain kuitenkin aina välillä luetettua työtäni ystävilläni ja sain myös sitä kautta jotain korjausehdotuksia, joita en itse edes huomannut.

Olin tyytyväinen kehittämistyön tuotoksen vastaanottoon ja palautekyselyn vastauksiin, joiden mukaan perheohjaajat kokee hyötävänsä oppaasta. Vastauksia kyselyyn tuli yllättävän paljon ja muutamia tulevaisuuden kehittämisideoita.

Aikataulu pysyi melko lähellä suunniteltua, joten olen siitä tyytyväinen. Oli tärkeää, että pysyin aikataulussani, koska se ohjasi minua huomioimaan eri asioita eri aikaan. Oman sairasteluni ja työntäyteisen kesän vuoksi työni hieman venyi, mutta ei kuitenkaan paljon. Kehittämistyö on työläs ja opettavainen. Työni aikana huomasin pohtivani paljon eettisyyttä, ihmisoikeuksia ja sitä kuinka me kohtaamme ihmisen, joka tulee meille eri maasta ilman mitään tukiverkostoa. Vaikka asia on itselle todella tuttu ja sydäntä lähellä koen, että ammatillinen kasvu on ikuinen oppimisprosessi, joka haastaa myös pohtimaan itsensä reflektointia.

LÄHTEET

- Anis, M. 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Helsinki: Väestön tutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008.
- Berg, K. 2012. Teoksessa Strömberg-Jakka, M & Kerttunen, T.(toim.) Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Juva: PS- kustannus.
- Bimberg, I.2022. Perheyhtenäiseksi- työskentelymenetelmä. Opas työntekijälle. Turvallinen Oulu-hanke. Oulu: Monetra Oy.
- Diakonissalaitos. 2022. Turvallista arkea, tukea ja yhteistyötä. WWW- dokumentti. Saatavissa: <https://www.hdl.fi/trauma-ja-oppiminen-turvallista-arkea-tukea-ja-yhteistyota/> [viitattu 1.11.2022].
- Duodesim Terveyskirjasto. 2022. Traumaperäinen stressihäiriö. WWW- dokumentti. Saatavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00526> [viitattu 1.11.2022].
- Halla, T. 2007. Duodesim. Psykkisesti sairias maahanmuuttaja. WWW- dokumentti. Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo96297> [viitattu 1.11.2022].
- Hakamaa, J.& Nygård, M. 2016. Maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävä perhetyö. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/108492/Ny-gard_Mira.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 24.3.2022].
- Hyvärinen, R.2005 ;121(16):1769–73. Duodecim. Aikakausikirja. Millainen on toimiva potilasohje? Hyvä kieliasu varmistaa sanoman perillemenon. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo95167#s2> [viitattu 28.5.2022].
- Innokylä.2022. Aivoriihi. Ideointi ja oivalluttaminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/aivoriihi> [viitattu 10.4.2022].
- Juujärvi, S, Myyry, L & Pesso, K. 2007. Eettinen herkkyyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi.
- Järvinen, R, Lankinen, A, Taajamo, T, Veistilä, M & Virolainen, A. 2021. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- Kulttuurisensitiivinen vanhemmuuden haastattelu. 2021. Innokylä. WWW-dokumentti. Päivitetty 7.12.2021. Saatavissa: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/kulttuurisensitiivinen-vanhemmuuden-haastattelu> [viitattu 2.4.2022].
- Kotimaisten kielten keskus.2022. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.kotus.fi/ohjeet/hyvan_virkakielen_ohjeita/tekstien_parantamisen_lahtokohtia/millaista_on_asiallinen_selkea_ja_ymmarrettava_kieli [viitattu 28.5.2022].
- Maahanmuutto ja kulttuurillinen moninaisuus. Tulkkivälitteinen työskentely. 2021. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. WWW-dokumentti. Päivitetty

13.10.2021. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moinaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantaaja/tulkkivalitteinen-tyoskentely> [viitattu 10.4.20229].

Michelsson, R., Ahlbäck, L., Grönlund, Y., Heino, S., Ikonen, T., Jakobsson, A., Lilja, T., Miettinen, M., Orre, M., Pukkila, P., Pylkkä, O., Rinne, S., Siirto, U. & Stenbäck, C. 2017–2021. Monikulttuurisen ohjauksen työkalupakki. Jyväskylän ammattikorkeakoulun avoimet oppimateriaalit -verkkosivusto. Oppimateriaalit.jamk.fi/monikulttuurinenohjaus.WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oppimateriaalit.jamk.fi/monikulttuurinenohjaus/1-kulttuuriosaaminen/>

Ojasalo, K. Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki: SanomaPro Oy.

Perhetyö. 2021. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 7.6.2021. Saatavissa: [Perhetyö - THL](#) [viitattu 24.3.2022].

Pukkila, P., Rinne, S., Lilja, T. & Ikonen, T. Monikulttuurinen ohjauskompetenssi vahvistaa Ohjaamojen saavutettavuutta. 2022. Hamk. Unlimited. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/monikulttuurinen-ohjauskompetenssi-vahvistaa-ohjaamojen-saavutettavuutta/#.YkhMoChBxPY> [viitattu 2.4.2022].

Rice, M. 2006. Promoting Cultural Competency in Public Administration and Public Service Delivery: Utilizing Self-Assessment Tools and Performance Measures. Texas A&M University. PDF- dokumentti. Saatavissa: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/30722651/CulturalCompetencyPaper-NASPAA1-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1662212553&Signature=YJsVS9POdHpON1Xn1yn9VksAPoGtVXD1VV2Z9FZmQ2rQ7lrm-BrP0Wig0hQLHxoJgtbK3A7RuS5K2LbeUYtEtOQ3ZnmR0jpLq~sSrK2KpN3Hj7IEvzhf0k6DzsJ566FkbSn8EJ1F2VAfEUZe-SeOx2tGn~GauGfUudV1BUhX8SZl6ympjhQcGPU906Kao-gaz8AUQrWZ4xOv6sjuGkILIm9mFp7SbpKfQNpaunosUR9Bquo00Efwl-LUlx7vVzqFNJZm23T6Jk5jhyRBJQPU8wv5qxlbYHWQ8sdbX2UE35M0CSW-dUsQiK289gnu-btXzbTerbp5iik0GseFcNvxzCXBug_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA [viitattu 3.9.2022].

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Salonen, K. Eloranta, S. Hautala, T. & Sirpa, K. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf> [viitattu 10.4.2022].

Selkokeskus. 2022. Selkokieli. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/> [viitattu 12.8.2022].

Sulin, T. 2022. Kohtaa trauma, kohtaa ihminen. Opas traumatietoiseen työtteeseen. Supernovat- hanke. PDF- tiedosto. Saatavissa: <https://static1.squarespace.com/static/60d44e0157912a23cf15e420/t/6284b401c67a253495ccce55/1652864014382/Traumaopas.pdf> [viitattu 1.11.20229].

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampereen yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 10.4.2022].

Vilen, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Virtanen, N. 2010. Hämeenlinnan perhetyöntekijöiden näkemyksiä ammatillisesta perhetyöstä. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23083/Virtanen_Niina.pdf?sequence=1 [viitattu 8.4.2022].

Vuoti, M. 2017. Asiakkaana maahanmuuttaja. Teoksessa Helminen, J. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus. Sosiaali- ja terveydenhuollossa. Keuruu: Ota-van kirjapaino Oy, 190–206.

LIITTEET

Liite 1. Opinnäytetyön toimeksiantosopimus

Liite 2. 1 ja 2 aivoriihityöskentely

Liite 3. Aivoriihityöskentelystä tehty mind map

Liite 4. Opas perhetyöntekijöille työskentelyyn maahanmuuttajaäitien ja lasten kanssa

Liite 5. Palautekysely oppaasta Oulun Humanan avopalveluiden työntekijöille

Liite 1. Opinnäytetyön toimeksiantosopimus

		SOPIMUS OPINNÄYTETYÖSTÄ	1 / 2
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu			
OPISKELIJA			
Opiskelijanumero 2016395	Viralliset etunimet Tanja Elisabet		
Sukunimi Äijälä			
Lähiosoite	Postinumero ja -toimipaikka		
Sähköposti btaai001@edu.xamk.fi	Puhelin		
Toimipiste ja koulutusohjelma Kaakkois- Suomen ammattikorkeakoulu, Mikkelin yksikkö, Sosiaaliala			
Suuntautumisvaihtoehto ja ryhmätunnus SOMI19KM Sosionomi			
TOIMEKSIANTAJA			
Toimeksiantaja ja yritys/yhteisö Humana avopalvelut Oulu	Yrityksen/yhteisön yhteyshenkilö Pauliina Eerola		
Lähiosoite	Postinumero ja -toimipaikka		
Sähköposti pauliina.eerola@humana.fi	Puhelin		
OPINNÄYTETYÖN HANKEISTUS			
☐ Toimeksiantaja maksaa opinnäytetyöstä opiskelijalle tai Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoululle korvauksen, josta on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.			
☐ Opinnäytetyöllä on toimeksiantajan puolelta nimetty ohjaaja ennen opinnäytetyön aloittamista.			
☒ Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan.			
OPINNÄYTETYÖN OHJAUS			
Ohjaava(t) opettaja(t) Eija Karjalainen			
Sähköposti eija.karjalainen@xamk.fi			
Yrityksen/yhteisön ohjaaja(t) Katja Viide			
Sähköposti katja.viide@humana.fi			
Opintotoimiston lomake 2019			

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

SOPIMUS OPINNÄYTETYÖSTÄ

2 / 2

OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyön aihe (max. 550 merkkiä)
Opas perheyöntekijöille työskentelyyn maahanmuuttajain ja -lasten kanssa

Kehittämisen- tai tutkimustavoite ja toimeksianto sekä mahdolliset opinnäytetyön ulkopuolelle jäävät salassa pidettävät tausta-aineistot (opinnäytetyö on julkinen asiakirja, max. 550 merkkiä)
Opinnäytetyöprosessin tavoitteena on tuottaa opas perheohjaajille maahanmuuttajataustaisten ja lasten kanssa työskentelyyn. Perheohjaajat tarvitsevat uuden työvälineen, että he voivat tarjota laadukasta ja ammattitaitoista perhetyötä maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä. Kehittämistoiminta kohdistuu perheohjaajien ja heidän ammatilliseen osaamiseensa. Tavoitteena on muutos työnteon tavassa tai menetelmissä. Kehittämistyön tarkoituksena on luoda uutta ja käyttökelpoista tietoa kehittämistoiminnan tueksi.

Keskeiset menetelmät (max. 400 merkkiä)
Kehittämistyö etenee Toikko & Rantasen 2009 kehittämistoiminnan prosessin mukaisesti, jossa on viisi eri vaihetta sekä avorihhi työskentelyä pienemmässä työryhmässä.

Opinnäytetyön aloitus
Helmikuu 2022

Opinnäytetyön luovutus toimeksiantajalle
Elokuu 2022

Opinnäytetyö täyttää Tilastokeskuksen T & K määritelmän *)

Kyllä Ei

*) T & K määritelmän saa pintotoimistosta tai Internetistä, <http://www.tilastokeskus.fi/tli/tkke/kas.html>

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu

Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen.

Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta.

Ongelmatapauksissa sopimuksen ehtoista voidaan neuvotella uudelleen ja tarvittaessa purkaa sopimus.

Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin.

Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle.

Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen ainoastaan sopimalla niistä erikseen opinnäytetyön tekijän kanssa.

Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.

Tulosten julkaiseminen ja luottamuksellisuus

Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää lokesalaisuuksia tai muita julkisuudessa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyö voidaan julkaista myös Internetissä.

Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.

Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen

Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ml. aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Pääsääntöisesti Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä sovitulla tavalla.

ALLEKIRJOITUKSET

PAIKKA, PÄIVÄYS JA TOIMEKSIANTAJAN EDUSTAJAN ALLEKIRJOITUS

Oulu 20.14.2022 Pami

PAIKKA, PÄIVÄYS JA OPISKELIJAN ALLEKIRJOITUS

Oulu 28.14.2022 Tonya Järvelä

PAIKKA, PÄIVÄYS JA OHJAAVAN OPETTAJAN ALLEKIRJOITUS

Mikkeli 17.5.2022 Oja Karjalainen

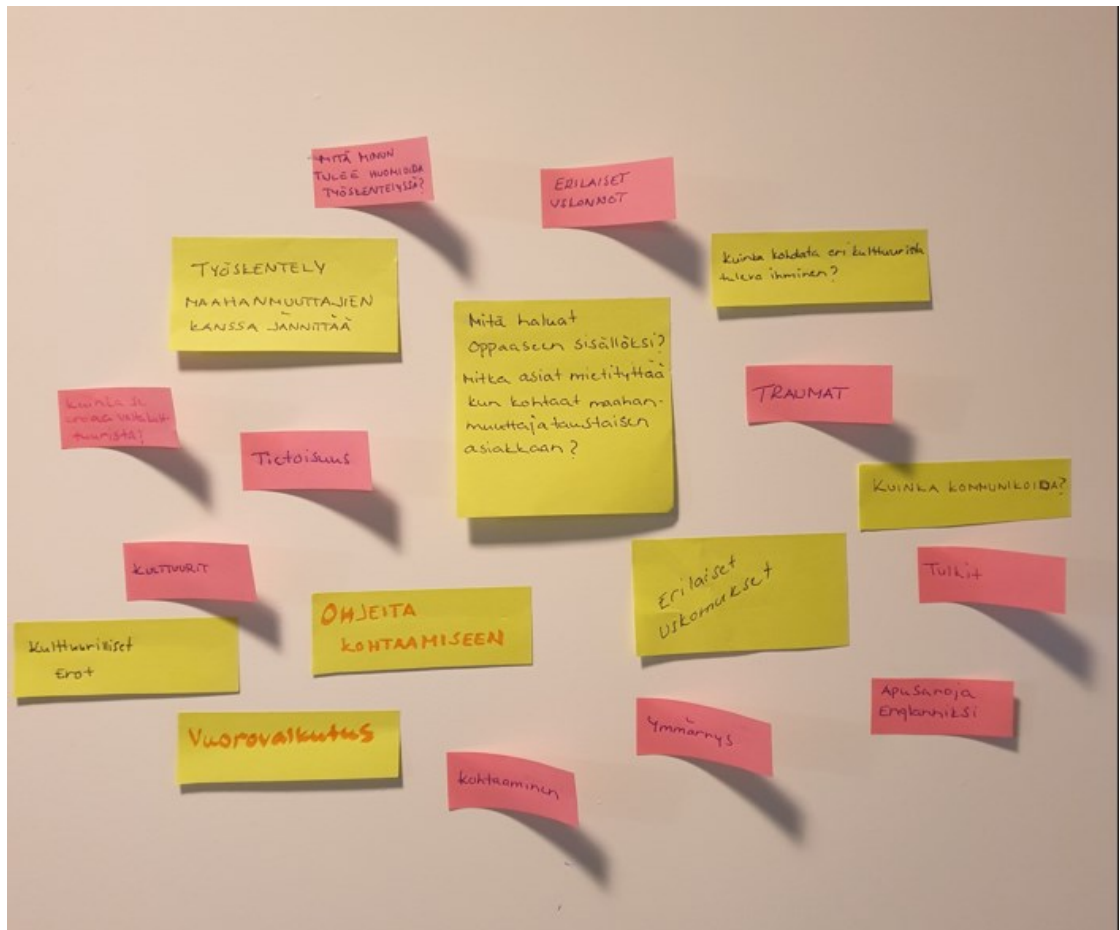
Tämä sopimus on kirjoitettu kahtena kappaleena, yksi toimeksiantajayritykselle, toinen opiskelijalle. Liitä allekirjoitettu sopimus Wihiin.

Liite 2. aivoriihiyöskentely 1 ja 2

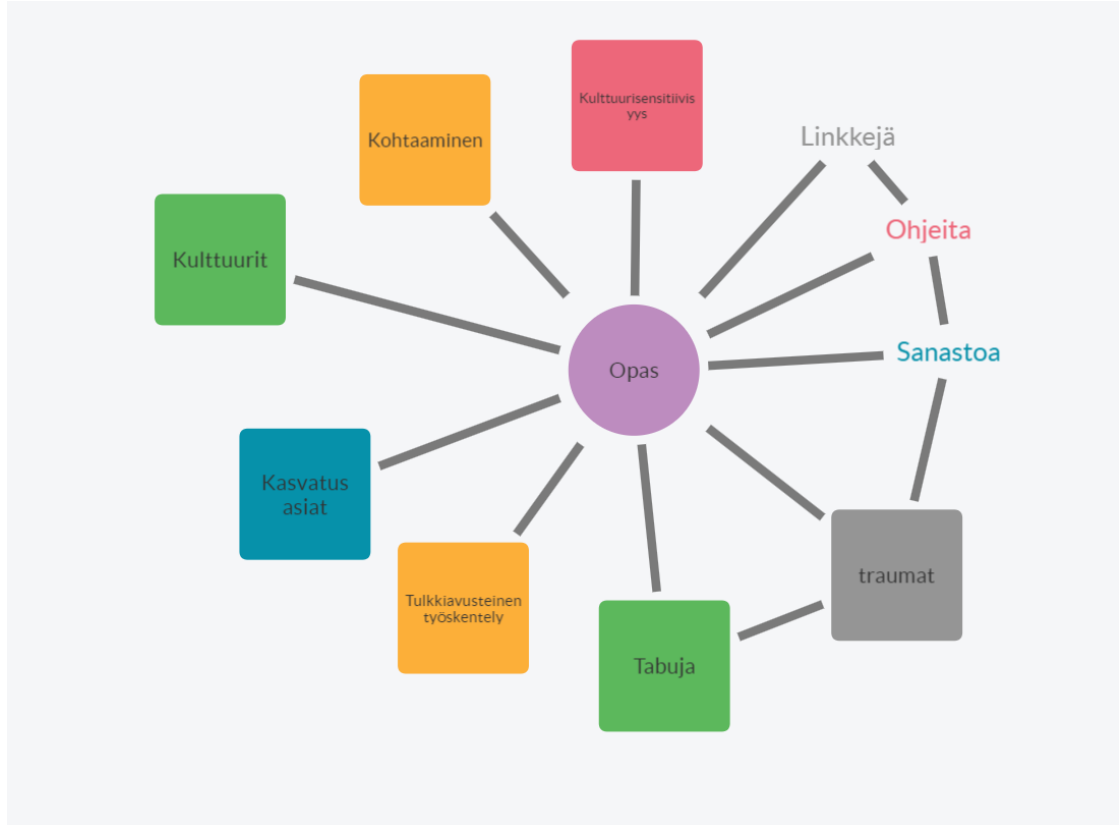
Muistio

Ensimmäinen aivoriihi 22.2.2022 oli suunnitelmavaiheessa, jossa rajasimme opinnäytetyön aihetta. Ensimmäiseen aivoriiheen osallistui viisi perheohjaajaa ja yksi tiiminjohtaja.

Kävimme aivoriihessä keskustelua ja pohdintaa päättötyön aiheen rajaamisesta. Mietimme yhdessä missä mielessä opas hyödyntäisi eniten perheohjaajia sekä millä alueella koetaan olevan eniten haasteita tällä hetkellä, kun työskennellään maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa. Tulimme lopulta siihen tulokseen, että rajaam opinnäytetyön maahanmuuttaja äiteihin ja heidän lapsiinsa. Yritimme kartoittaa, milloin pitäisimme seuraavan aivoriihiyöskentelyn, mutta aikaa oli vaikea sopia etukäteen, koska työskentely tulee ajoittumaan kesäkuukausille, jolloin kesälomat ovat alkaneet jo pyöriä. Sovimme, että katsomme uutta ajankohtaa lähempänä kesää.

Liite 3. aivoriihityöskentelystä tehty mind map

Liite 4. Opas perhetyöntekijöille työskentelyyn maahanmuuttajaäitien ja lasten kanssa

Lukijalle

Hyvä lukija!

Tämä opas on koottu Humanan avopalveluiden Oulun yksikön perhetyöntekijöille opinnäytetyöni pohjalta. Oppaan tavoitteena on tarjota ajankohtaista tietoa ja ohjeita maahanmuuttajataustaisten äitien ja heidän lasten kanssa työskentelyyn. Työntekijät voivat hyödyntää opasta työvälineenä ja sitä voi käyttää myös uusien työntekijöiden perehdytyksessä.

Maahanmuuttajataustaisia voi olla eri syistä. Kyseessä voi olla maahan muuttanut asiakas esimerkiksi avioituttuaan suomalaisen kanssa, turvapaikanhakija, kiintiöpakolainen tai perheenyhdistämisen kautta tullut asiakas. Työskentelyssä tulee huomioida kulttuurisensitiivisyys, traumat ja perheiden erilaiset tilanteet. Tämän oppaan kautta saat käsityksen heidän kanssaan työskentelystä sekä joitain vinkkejä työskentelyyn. Perhetyössä usein työskennellään perheiden kanssa, joissa on jokin kriisi tai trauma, mutta niiden pitkittyessä voi asiakas tarvita pitempiketoista ammattiapua. Näitä tuntomerkkejä huomattessasi muistathan ohjata asiakasta oikeanlaisen avun piiriin.

Oulussa lokakuun 2. päivänä 2022.

Tanja Äijälä

Sosionomi opiskelija

Kaakkois- Suomen ammattikorkeakoulu

Sisällysluettelo

Kohtaaminen ja kulttuurisensitiivisyys.....	4
Kunnioittava vuorovaikutus.....	9
Kulttuurierot.....	10
Kuinka kulttuurierot näkyvät työskentelyssä.....	12
Trauma.....	19
Traumatietoinen työote.....	20
Tulkkivälitteinen työskentely.....	22
Tabut.....	25
Taikauskot.....	26
Linkkejä.....	27
Ammattisanastoa.....	28
Lähteet.....	32

Sivu 4.

Kohtaaminen ja kulttuurisensitiivisyys

- Kun asiakkaaksi tulee maahanmuuttajataustainen äiti ja hänen lapsensa, kohtaa heidät kunnioittaen ja arvostaen niin, että asiakas kokee olevansa myös oikeutettu omaan kulttuurilliseen ilmaisuunsa. Viestintä voi olla sanallista tai sanatonta jota oppii ajan kanssa lukemaan.

Kulttuurisensitiiviseen työskentelyyn kuuluu olennaisesti se, että perheohjaaja osaa pohtia omia arvojaan, asenteitaan ja käsityksiään kulttuuriin liittyen. Näin voi herkemmin nähdä tilanteita, jossa omat asenteet voivat estää näkemästä asiakasta ainutkertaisena yksilönä. Työntekijä ei arvota omaa kulttuuriaan normiksi tai muita kulttuureja paremmiksi.

Kulttuurisensitiivinentyöskentely on yksilöllisyyttä kunnioittavaa kohtaamista ja vuorovaikutusta, jossa työntekijä ei aseta omaa käsitystään tai kokemustaan normiksi. Tällaiset kohtaamiset tukevat asiakkaan mielenterveyttä.

Mielenterveyttä edistävää työote on mahdollisimman vapaata ennakkokäsityksistä joka pyrkii arvostamaan ja tasapuoliseen kohtaamiseen sekä erilaisuuden kunnioittamiseen.

Sivu 5.

- Kulttuurisensitiivisyys on herkkyyttä, halua, kykyä ja taitoa ymmärtää eri taustoista tulevaa ihmistä. Usein maahanmuuttajat tarvitsevat kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa sekä suunnitelmallista ja kokonaisvaltaista ohjausta ja tukea. (THL)

-Perheohjaajan on työskentelyssään kuitenkin aina huomioitava oma ammatillisuus ja rooli asiakkaan kotoutumisessa. Kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttaja kokee olevansa yhteiskunnan täysivaltainen jäsen, jolla on uudessa kotimaassa tarvittavia tietoja ja taitoja.

-Ole empaattinen, kärsivällinen, joustava ja avoin kun kohtaat maahanmuuttajan. Kohtaa asiakas aina ihmisenä kuten kohtaisit mistä tahansa kulttuurista tulevan ihmisen. Kohtaaminen on paras tapa oppia erilaisia kulttuureja.

Sivu 6.

- Muista aina kohdatessa uuden asiakkaan, että hän on voinut kokea erilaisia traumoja ja menneisyyden muistot voivat palautua mieleen tilanteissa, joita et välttämättä pysty ennakoimaan. Ole silloin läsnä osoita, että välität ja hän tuntisi tulevansa kuulluksi.

- Emme aina voi tietää asiakkaiden taustoja, mutta kulttuurilliset erot tulevat esiin ajan kanssa.

- On tärkeää muistaa, että asiakkailla ei välttämättä ole minkäänlaisia yhteyksiä oman kulttuurinsa edustajiin eikä perhettä tukemassa heitä. Asiakas voi kokea olevansa ihan yksin vieraassa kulttuurissa.

- Tiedon määrä, jota maahanmuuttajataustaiset asiakkaat joutuvat omaksumaan on laaja ja jokainen omaksuu asiat omalla tavallaan, joten anna asiakkaille aikaa tottua uuteen kulttuuriin, tue ja kannusta heitä siinä.

Sivu 7.

-Kysy perheen omista arvoista ja tavoista sen sijaan, että yleistät perheen jonkin kulttuurin perusteella. Anna perheelle tietoa niin, että selität niitä auki. Yksinkertaistaen asioita pieniin osiin ja huolehdi riittävästä toistosta.

- Mikäli teillä ei ole yhteistä kieltä käytä selkokieltä, kuvia tai vaikka videoita ja tarvittaessa tietenkin tulkkia.

-Huomioithan aina, ettei lasta käytetä näissä tilanteissa tulkkina. Lapsella ei tule missään tilanteessa olla vastuuta aikuisen asioiden hoitamisesta. Laissa on kielletty lapsen käyttäminen tulkkina ja se on eettisesti väärin jos lapset joutuvat käsittelemään tietoja, jotka eivät heille kuulu tai ole heidän ikätasolleen sopivia.

-Jos lasta käytetään tulkkina perheessä voi lapset voivat omaksua parentifoidun lapsen aseman. Tällöin he alkavat toimia ikään kuin olisivat vanhempiansa ja nuorempien sisarustensa vanhempia ja alkavat pitää huolta näistä. Tämä ei tue lapsen tervettä kehitystä, vaikka lapsi vaikuttaisi ulospäin kypsältä ja selviytyvältä.

-Lapsen viestien ymmärtäminen vaatii pysähtymistä ja oikeanlaista ymmärtämistä, Lapsi voi kertoa pahasta olostsa oireillaan, leikin avulla, olemuksellaan ja joskus suoraan puhumalla.

Sivu 8.

-Muista aina, että maahanmuuttajalle meidän tapamme ja toimintakulttuurimme on vieras. Eivätkä he välttämättä osaa tai pysty toimimaan odotetulla tavalla. Tässä tilanteessa asiakkaat tarvitsevat apua ja tukea.

- Pohdi omia henkilökohtaisia olettamuksiasi, arvojasi ja kyseenalaistatko itsestäänselvyyksiä.

- Usein teemme työtämme niin sanotusti "tuntosarvet päässä", joka tarkoittaa sitä, että havainnoit koko ajan ilmapiiriä, ilmeitä, sanatonta viestintää ja kaikkea mitä tilassa tunnet.

Sivu 9.

Kunnioittava vuorovaikutus

- Kaiken ihmistyön lähtökohtana on kunnioitus.

- Aito kiinnostus ja halu ymmärtää ohjaa kunnioittavaa vuorovaikutusta.

- Erilaisuus on aina rikkaus.

- Jokaisella meillä on tarve tulla nähdyksi ja kuulluksi sekä ymmärretyksi.

- Kunnioittava vuorovaikutus vaatii aina aikaa, joten älä kiirehdi tapaamisen läpi, pysähdy kuuntelemaan ja tee tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Varaa tapaamiseen riittävästi aikaa.

- Ole avoin ja kärsivällinen sekä kunnioita erilaisuutta.

- Huomioi asiakkaan elämäkokemukset, vahvuudet ja huomioi jokaisen yksilölliset tarpeet kohtaamisissa.

Sivu 10.

Kulttuurierot

- Jokaisessa kulttuurissa on omia sääntöjä, joita noudatamme omalla tavallamme. Me suomalaiset elämme yleisesti yksilökulttuurissa, jossa korostuu: oma ajattelu, minäkeskeisyys, omat mielipiteet, oma-aloitteisuus, riippumattomuus ja itsenäisyys. Meidän kulttuurissamme lapsia kannustetaan itsenäisyyteen.
- Kotoutumisprosessin aikana näitä asioita voi myös opettaa/avata asiakasperheelle, joka osaltaan auttaa heitä integroitumaan uuteen kulttuuriin.
- Maahanmuuttajat tulevat usein yhteisökulttuurista, jossa tärkeässä roolissa ovat perhe, suku, naapurit ja heimot. Perhe on heille enemmän kuin ydinperhe ja perhe menee yksilön edelle.
- Perheissä päätetään yleensä yksilöiden asioista, perheissä ollaan riippuvaisia toisistaan ja oma-aloitteisuutta ei välttämättä pidetä hyvänä asiana. Käyttäytymistavat, kunnioittaminen ja traditiot ovat tärkeitä maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kulttuurissa.

Sivu 11.

- Viestinnässä voi myös olla kulttuurien välillä selkeitä eroja. Toisissa kulttuureissa mennään suoraan asiaan kun taas joissakin kulttuureissa kiemurrellaan asian ytimeen.
- Osa kulttuurista on maskuliinisempia, joissa näkyy miehen maskuliinisuus ja päätösvalta. Tytöille ja pojille on erilaiset odotukset.
- Suomalaisessa kulttuurissa aikakäsitteet ovat selkeitä ja täsmällisiä, kun taas jossain toisessa kulttuurissa täsmällisyydellä ei ole niin tärkeää. Tämä voi näkyä asiakkaiden kanssa siten etteivät he esimerkiksi tule ajoissa tapaamisiin.

Sivu 12.

Kuinka kulttuurierot näkyvät työskentelyssä

- Huomioi työssäsi vieraanvaraisuus - useissa kulttuureissa tarjotaan jotakin syötävää tai juotavaa. On kohteliasta ottaa jotain tarjottavaa vastaan.
- Perheissä ei haluta käsitellä ristiriitoja tai riitoja, silloin kun heillä on vieraita. Tämä johtuu siitä, etteivät he halua loukata vierasta.
- Voit kohdata tilanteita, joissa halutaan miellyttää työntekijää eikä sanota eriävää mielipidettä. Silti tapa toimia on erilainen kuin ehdottamasi.
- Huomioi pukeutuminen, koska useissa kulttuureissa halutaan pukeutua hienostelevasti ja Suomessa se ei ole kovin käytännöllistä, etenkin talvella. Opeta heitä vuodenaikojenmukaiseen pukeutumiseen.

Sivu 13.

Sivu 14.

- Muslimikulttuurissa tytöt ovat erilaisessa asemassa kuin pojat. Pojille on hyväksyttävää melkein mikä vain kun taas tytöiltä kielletään useat asiat. Tytöt opetetaan pysymään sisätiloissa ja naisen rooliin. Tämä ei koske kaikkia, mutta joissain maissa nämä erot ovat suuria kuten Somaliassa, Irakissa, Afganistanissa ym.

-Perheohjaaja voi työskentelyssään avata perheelle yksilön asemaa Suomessa ja mitä se pitää sisällään. Perheen kanssa työskennellessä tulee myös perheen oma dynamiikka esille, jolloin voi myös avata asiakasperheille kuinka se toimii suomalaisissa perheissä. Heidän perhe dynamiikassa voi olla asioita joiden mukaan toimiminen Suomessa ei ole sopivaa. Näissä tilanteissa perheohjaaja pystyy opastamaan ja ohjeistamaan perhettä.

-Jos perheohjaaja huomaa perheessä jonkin yksilön aseman olevan vääräläinen, voi perheen kanssa alkaa käydä keskustelua asiasta ja pyrkiä työskentelemään niin, että kyseisen yksilön asema parantuu.

- Saatat kohdata myös muslimiperheitä, joissa äidillä ei ole lupaa komentaa poikalastaan vaan sen tekee vanhemmat veljet tai isä.

Sivu 15.

- Huomioi asiakkaan kanssa työskennellessäsi, että naiset eivät välttämättä suostu menemään esimerkiksi miespuoliselle lääkärille. He eivät ole tottuneet puhumaan arkaluontoisista aiheista miehille tai he eivät voi vähentää vaateita vieraiden miespuolisten henkilöiden nähden. He eivät myöskään välttämättä suostu puhumaan miespuoliselle tulkille.

- Voit myös kohdata tilanteita, joissa huomaat ettei nainen uskalla puhua asioistaan mikäli hänen miehensä on mukana tapaamisilla. Silloin on pyrittävä järjestämään aikaa ja sellaisia tapaamisia, että puoliso ei ole teidän kanssanne samassa tilassa.

Sivu 16.

- Musliminaiset käyttävät usein huivia omasta tahdostaan, joka on heidän uskontoonsa liittyvä asia. Kunnioita heidän kulttuuriaan näissä asioissa. Naiset voivat olla ilman huivia, kun samassa tilassa ei ole perheen ulkopuolisia mieshenkilöitä.

- Voit kohdata tilanteen, jossa musliminainen vain katoaa samasta tilasta eikä vastaa sinulle, vaikka huutelet häntä. Silloin hän on voinut mennä rukoilemaan, koska islaminuskoiset rukoilevat viisi kertaa päivässä. Kaikki heistä eivät tee siitä numeroa tai sano sitä ääneen, joten kunnioita tätä hetkeä ja odota häntä rauhassa rukoushetken ajan. Älä tee heille pyhästä hetkestä kiusallista.

- Joidenkin maiden kulttuurissa on paljon eri heimoja ja klaaneja, jotka ovat osa heidän elämää myös täällä Suomessa. Voit kohdata tilanteita, joissa naiset voivat olla julmia jonkin eri heimon edustajaa kohtaan esim. somalinaisten kanssa. Joskus näiden heimojen ja klaanien roolit saattavat näkyä aika julmasti heidän elämässään. Mikäli somalinaisella ei ole samasta heimosta tai klaanista tuttuja Suomessa, voivat he olla todella yksinäisiä ja eristäytyneitä.

-

Sivu 17.

-Etniseen syrjintään ja ennakkoluuloista johtuvaan huonoon kohteluun ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Tätä tapahtuu myös paljon yhteisöjen sisällä ja siihen kannattaa myös perheohjaajien yrittää puuttua perustelemalla Suomen lainsäädäntöä.

-Perusoikeudet Suomen perustuslaissa (731/1999) Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaiset lain edessä. Lain 6 § sisältää yhdenvertaisuuden lain edessä sekä yleisen syrjintäkiellon.

-Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Lain mukaan viranomaisella, koulutuksen järjestäjällä ja työnantajalla on velvollisuus arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan.

-Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta(609/1986)

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.

Rikoslaki (39/1889)

Syrjintäkiellon rikkomisesta tuomittavat rangaistukset määräytyvät rikoslain mukaan.

-

-Rasismiin ja syrjintään liittyvät erilaiset merkitykset ja tulkinnat kannattaa ottaa keskusteluissa avoimesti esille.

-On erittäin tärkeää, että huonon kohtelun kohteeksi joutuneet saavat tuoda omat näkemykset ja kokemuksensa julki, niistä voi keskustella eri osapuolten kanssa ja päästä

Sivu 18.

- Mikäli perheellä on saman heimon tai klaanin ihmisiä samalla paikkakunnalla he pitävät toisistaan huolta ja auttavat kaikin puolin toisiaan.
-
- Suomessakin on eri yhteisöjä, jotka voivat sanoittaa useaa asiaa perheen elämässä kuten käyttäytyminen, yhteisöllisyys, radikalisoituminen ja kunniaan liittyvät asiat. Yhteisöllisyys on monessa mielessä hieno asia, mutta sillä on myös ikävä kääntöpuolikin. On tilanteita, jossa yhteisö voi painostaa perhettä ja sukua elämään täällä Suomessa myös tavalla, jota he eivät itse ehkä haluaisikaan. Julmia puolia siinä voi olla se, että yhteisössä puhutaan alentavaan sävyyn naisesta, joka ei ole heidän mielestään esimerkiksi käyttäydy tai pukeudu sopivasti.

Sivu 19.

Trauma

- Psykkinen trauma ylittää ihmisen henkilökohtaisen sietokyvyn, joka voi uhata vakavasti henkilön olemassa oloa ja turvallisuutta.
- Traumaattisen tapahtuman tunnusmerkkejä ovat tapahtuman tai tilanteen ennustamattomuus, tapahtuman kontrolloimattomuus sekä mahdottomuus vaikuttaa siihen omalla toiminnalla.
- Trauma voi olla äkillinen, yksittäinen tapahtuma tai pitkäkestoinen kokemus
 - Aiheuttaa häiritseviä, epätavallisen voimakkaita reaktioita.
- Maahanmuuttajien vaikeat traumat ja posttraumaattiset reaktiot (PTSD), jotka liittyvät kidutukseen, vankeuteen, terroriin ja erilaisiin sotakokemuksiin.
 - Vaikeat pakomatkat kotimaasta tai matkalla tapahtuneet traumaattiset kokemukset.
- Traumaattiset kokemukset, joita maahanmuuttaja kokee sopeutumisprosessin aikana uudessa kulttuurissa.

Sivu 20.

Traumatietoinen työote

- Tarkoittaa auttamistyössä sitä, että sinulla on ymmärrys ja tietoisuus trauman vaikutuksista yksilöön. Traumatietoisella näkökulmalla pyritään vakauttamaan yksilön arkea ja vahvistamaan hänen voimavarojaan.
- Vakauttaminen tarkoittaa keskittymistä trauman jättämien kehollisten, emotionaalisten ja kognitiivisten oireiden vähentämiseen – sitä kuinka turvassa olemisen kokemus palautuu.
- Omassa työssämme tulee pyrkiä vahvistamaan ja vakauttamaan normaalia arkea. Työskentelystä pyritään tekemään turvallinen ilmapiiri ja myös asiakkaan vireystilan huomioiva.
- Kun työskentely on johdonmukaista ja ennakoivaa luo se turvallisuuden tunnetta asiakkaassa. On hyvä käydä asiakkaan kanssa läpi mitä työskentely pitää sisällään ja ilmoittaa ennakkoon niiden ajankohdat.
- Jos huomaat asiakkaassa selvää traumaoireilua voitte yhdessä miettiä erilaisia keinoja, joiden avulla voitte ennakoida kuinka niissä toimitaan.
- Jos asiakas kiihtyy tai häneen ei saa yhteyttä pyri palauttamaan hänet nykyhetkeen ja ole itse rauhallinen.

Sivu 21.

- Käyntien yhteydessä voi traumasensitiivisyyttä lisätä erilaisilla elementeillä, kuten joillakin esineillä, joita asiakas voi pitää käsissään. Tällainen voi esimerkiksi olla stressilelu tai jokin muu tuntuu siinä tilanteessa asiakkaasta hyvälle.
- On tärkeää saada asiakas palaamaan nykyhetkeen, mikäli hän jää kiinni menneisyyden ikäviin muistoihin. Tässä voi käyttää vesilasin tarjoamista tai huomioimalla ulkona olevan kauniin ilman. Näin kiinnität asiakkaan huomion ympärillä oleviin asioihin.
- Nykyhetkeen palauttaminen säännöllisin väliajoin on tärkeässä roolissa, varsinkin jos käydään läpi menneisyydessä olevia asioita. Työskentelymenetelmänä perhetyössä voidaan käyttää esimerkiksi elämänjanaa tai sukupuuta.
- Jos huomaat, että asiakkaalla on siinä määrin traumaattisia kokemuksia ettet voi häntä auttaa sinun tulee ohjata hänet sellaisen tuen piiriin, jossa hän voi käsitellä traumaattisia kokemuksia.

Sivu 22.

Tulkkivälitteinen työskentely

- Ensimmäisenä varmista sosiaalityöntekijältäsi onko tulkkipalvelun käyttäminen mahdollista. Sinun tulee varata tulkki hänen ohjeistamansa firman kautta.
 - Kun valitset tulkkia, kuuntele myös perheen toiveita.
- Varmista ettei tulkki ole sukulainen tai muuten estynyt tulkkaamaan perheelle.
- Usein perheet ovat yhteisöllisiä eivätkä he halua samalta alueelta olevaa tulkkia siinä pelossa, ettei heidän asiansa leviä yhteisössä.
- Tulkit ovat vaitiolovelvollisia, josta on hyvä muistuttaa asiakkaita. Valitettavasti tämä ei aina toteudu.
- Perheen luottamus tulkkiin on keskeinen asia työskentelyssä. Muistuta asiakasta, että sinä olet myös vaitiolovelvollinen perheen kanssa keskustelemista asioista.

Sivu 23.

- Jos joudut käyttämään saman perheen kanssa työskentelyssä tulkkipalvelua, pyri siihen, että saisit saman tulkin joka kerta. Se helpottaa perhettä siinä, ettei heidän tarvitse aina avautua taas uudelle henkilölle heidän henkilökohtaisista asioistaan.
- Mikäli tulkin kanssa on ongelmia tai perhe ilmaisee olevansa tyytymätön tulkkiin tulisi tulkki vaihtaa.
- Huomioithan, etteivät naiset halua miestulkkia varsinkaan silloin, kun puhutaan heille arkaluontoisista asioista.
- Läsnaolotulkkaus on paras vaihtoehto varsinkin silloin, kun työskentelet koko perheen kanssa. Tämä ei toki aina ole mahdollista. Tällöin voit varata puhelintulkkauksen tai videotulkkauksen.
- Varaa tulkkaukselle riittävästi aikaa, koska yleinen suositus olisi kaksinkertainen aika verrattuna ei tulkattaviin tapaamisiin.
- On hyvä kertoa ja valmistella tulkkia siitä, millaisista asioista puhutaan kun tulkkia varataan.

Sivu 24.

- Tulkkia käyttäessäsi muista puhua aina selkeästi ja tuota puhetta niin, että tulkki ehtii välissä sen kääntämään.
- Muista kohdistaa katseesi ja puheesi perheelle, koska puhut heille et tulkille.
- Pyri huomioimaan, että tulkki kääntää perheelle koko keskustelun.
- Mikäli tunteet kuumenevat tai puheesta tulee liian pitkä, voi asiakkaan napakasti mutta lempeästi keskeyttää ja muistuttaa mistä asioista on kyse. Jos tämä on vaikeaa voi tilanteessa vaikka hyödyntää palloa, joka on vuorollaan sillä joka puhuu. Perheen kanssa voi sopia pallon käytöstä etukäteen.
- Voit myös varmistaa kesken tulkkauksen, että tarkoittko tätä jos joku asia jää epäselväksi.
- Tulkit ovat ammattilaisia. He voivat myös ohjeistaa sinua siinä, mikä on sopiva määrä kerralla tulkattavaa.
- Lasten kanssa tulkkaus ei eroa aikuisten kanssa käytävästä tulkkauksesta.

Sivu 25.

Tabut

- Kaltoinkohtelusta
- Murrosikä
- Mielenterveyden ongelmat
- Seksuaalikasvatus, homoseksuaalisuus ja raskauden keskeytykset
- Pakkoavioliitot ja sovitut avioliitot
- Kunniaväkivalta, vainot eri rotuja kohtaan
- Uskonnollisia velvollisuuksia suorittaessaan henkilön tulisi olla rituaalisesti aina puhdas. Tästä syystä naiset eivät rukoile, paastoa tai käy moskeijassa kuukautisten tai lapsivuodenajan aikana.

Sivu 26.

Taikauskot

Maahanmuuttajien kanssa työskentelyn haastetta voivat lisätä lähtömaan uskomukset, jotka usein perustuvat taikauskoon tai perinteisiin.

- Äiti voi esimerkiksi vanhojen uskomuksien mukaan juottaa vauvalle mahakipuihin teetä, joka kovettaa vauvan vatsaa. Tee sisältää myös kofeiinia, joka vain valvottaa vauvaa ja lisää mahakipuja. Heidän on vaikea päästää tällaisista tavoista irti, koska heidän omat äitinsä ja isovanhempansa ovat hoitaneet mahakipuja näin.

- Vanhoihin tapoihin ja uskomuksiin liittyy myös tyttöjen ympärileikkaukset joita ajaa pääasiassa naiset. Äidit ja isoäidit haluavat ympärileikata tyttäret siinä uskossa, että he saavat niin itselleen aviomiehen, kun tytär on todistettavasti neitsyt.

- Tällaisia uskomuksia on paljon ja niiden kitkeminen ei ole niin helppoa, mutta ohjaamalla ja selittämällä tosiseikkoja voidaan vaikuttaa myös näihin uskomuksiin.

Sivu 27.

Linkkejä joita voit hyödyntää:

https://innokyla.fi/sites/default/files/2021-05/Perhe%20Yhten%C3%A4iseksi_mallin%20Opas%20ty%C3%B6ntekij%C3%A4lle.pdf

<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyontueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyontueksi/paloma-koulutus>

<https://migri.fi/lainsaadanto>

<https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/kulttuurisensitiivinen-vanhemmuuden-haastattelu>

<https://monikanaiset.fi/>

<https://www.kela.fi/henkiloasiakkaat>

https://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiloasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/perhevapaaudistus-tulee-voimaan-molempien-vanhempien-etuudet-haettavissa

Sivu 28.

Englannin ammattisanastoa jota voit hyödyntää työskentelyssä

Lastensuojelu = Child welfare **Lastensuojeluilmoitus** = Child welfare notification
Ehkäisevä lastensuojelu = preventive child welfare **Asiakassuunnitelma** = client plan
Huostaanotto = taking a child into care **Avohuollon tukitoimet** = support measures in open care
Huostaanotto = taking a child into care **Jälkihuolto** = after-care
Kiireellinen sijoitus = emergency placement
Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä = social worker responsible for the child's affairs
Lapsen etu = the best interests of the child
Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu = child and family specific child welfare
Lastensuojelulaki = child welfare act **Lastensuojelun sosiaalityöntekijä** = child welfare social worker **Perhetyöntekijä** = family worker

Sivu 29.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijä = child welfare social worker
Lastensuojelutarpeen selvitys = investigating the need for child welfare services
Läheisneuvonpito = family group conference **Sijaisperhe** = foster family
Sijaishuolto = alternative care, out-of home care, extra-familial care, substitute care
Sijoitus avohuollon tukitoimena = placement as a support measure in open care
Sijoitus = placement **Sosiaalipäivystys** = emergency social services
Sosiaalitoimisto tai sosiaalitoimi = social office or social services
Tahdonvastainen huostaanotto = involuntary taking into care
Turvakoti = shelter, shelter home

(Lastensuojeluliitto.fi)

Sivu 30.

Kelan sanastoa:

Äitiysavustus = maternity grant **Äitiyspakkaus** = maternity package
Äitiysraha/raskausraha = maternity allowance **Isyysraha** = paternity allowance
Vanhempainraha = parental allowance **Lapsilisä** = child benefit
Kotihoidon tuki = child home care allowance **Elatustuki** = child maintenance allowance
Kunnallinen päivähoito = municipal day care **Yksityisen hoidon tuki** = private day care allowance
Työtön = unemployed **TE -toimisto** = employment office
Työnhakija = job seeker **Työttömyyspäiväraha** = unemployment allowance
Peruspäiväraha = basic (unemployment) allowance
Ansiopäiväraha = earnings-related (unemployment) allowance
Työmarkkinatuki = labour market subsidy **Työttömyyskassa** = unemployment fund
Sairauspäiväraha = sickness allowance **Työkyvyttömyys** = incapacity for work
Sairausloma = sick leave
Kuntoutus = rehabilitation **Työterveyshuolto** = occupational health care

Ammattisanasto, joka liittyy kelan asioihin löydät myös Kela.fi sivuilta.

Sivu 31.

Olethan avoin, utelias ja kiinnostunut muista kulttuureista. Tee työtäsi sydämellä ja löydä uusia ulottuvuuksia omasta työstäsi. Voit yllättyä siitä, kuinka ihania ihmisiä kohtaat, kun annat heille vain mahdollisuuden.

**" Mieluummin teen virheitä
 ystävällisenä ja myötätuntoisena
 kuin ihmeitä tylynä ja kovana."
 -Äiti Teresa-**

Sivu 32.

Lähteet:

Peda.net. Varhaiskasvatus. Maahanmuuttajaperheen kohtaaminen. PDF-dokumentti. Saatavissa:

<https://peda.net/forssa/varhaiskasvatus/mvl/mk/mk3a:file/download/1603ebfc9a91f4076862f152aa7c71f542bdf743/maahanmuuttajaperheen%20kohtaaminen%2030.9.2020%20A-MV.pdf> [viitattu 28.7.2022].

Lape Pirkanmaa. Kotona Suomessa -hanke. Työkaluja maahanmuuttajataustaisten ja monikulttuuristen perheiden kohtaamiseen PDF-tiedosto. Saatavissa:

<https://lapepirkanmaa.fi/wp-content/uploads/2018/05/Materiaali-Hervanta-26.4.18-ty%C3%B6kaluja-maahanmuuttajaperheiden-kohtaamiseen.pdf> [viitattu 28.7.2022].

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Maahanmuutto ja kulttuurillinen moninaisuus. WWW-dokumentti. Saatavissa:<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus>. Saatavissa:<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus> [viitattu 28.7.2022].

Sivu 33.

Bimberg .I-M. Turvallinen Oulu - hanke. Perhe yhtenäiseksi - työskentelymenetelmä. Opas työntekijöille. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://innokyla.fi/sites/default/files/2022-02/Perhe%20Yhten%C3%A4iseksi%20-%20opas%20ty%C3%B6ntekij%C3%A4lle.pdf> [viitattu 28.7.2022].

Pixapay. Ilmaiset kuvat. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://pxhere.com/fi/photos?q=perhe&search=syd%C3%A4n> [viitattu 28.7.2022].

Lastensuojelu.info. Sanastoa. WWW-dokumentti. Saatavissa:<https://www.lastensuojelu.info/sanasto/> [viitattu 28.7.2022].

kela.fi. Henkilöasiakkaat. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kela.fi/henkiloasiakkaat> [viitattu 28.7.2022].

Yhdenvertaisuus. fi. Yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://yhdenvertaisuus.fi/lainsaadanto> [viitattu 17.9.2022].

Liite 5. Palautekysely oppaasta Oulun Humanan avopalveluiden työntekijöille

Palautekysely maahanmuuttajataustaistenäitien ja lasten kanssa työskentelyyn tuotetusta oppaasta

1. Koetko, että oppaasta on hyötyä työskentelyssäsi?

Kyllä

En

2. Jos vastasit En, kerro, miksi et koe oppaasta olevan hyötyä työskentelyssäsi?

3. Oliko opas sisällöltään riittävän kattava?

Kyllä

Ei

4. Jos vastasit Ei, millaista sisältöä kaipaisit lisää?

5. Kyseessä on kehittämistyö jos sitä tulevaisuudessa kehitetään lisää, mistä aiheesta haluaisit lisätietoa?

Lähetä